

Hind 40 marka

9
M
BER
6

ROMAAN

No

20

Helilooja Mart Saar.

AR

SP
7591

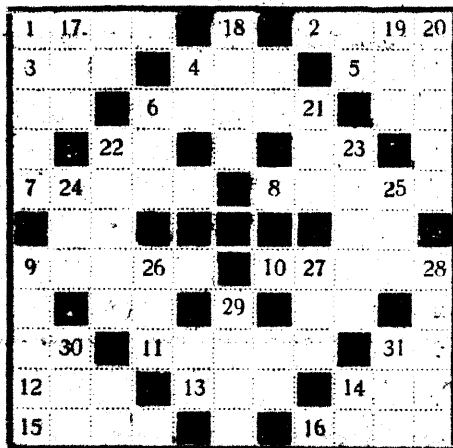
**KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1927. A. VI. AASTAKÄIK.**

Hindmõistatus

Nr. 20 (134).

Ristsõnademõistatus

Kokkuseadnud J. V., Walgast.

Sõnade tähendused.

Ristread.

1. Merel tekkiw nähtus.
2. Tekib hanguwaile wedelikele.
3. Hea omadus.
4. Kewadel paisuw õiepung.

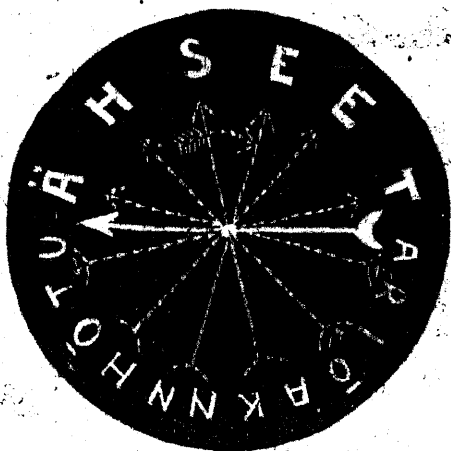
Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatuselahendus**“ kuni 1. detsembrini. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Mihuriwahe tän. 16) sissekäigu juures asuvasse kirjakasti. Lahendajate nimed avaldatakse „Romaan“ nr. 24 (138).

Õiged lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) aastakäik „Romaani“ 1928; 2) August Alle — Lilla elewant; 3) Fr. Tuglas — Hingemaa.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 16 (130)

Joonistuses näidatud osut liigub terawotsaga pahemalt paremale. Kui ta terawots on jõudnud täht „A“ kohale, annab osuti poolkuutoline wastasotsa pahem haat tähe „r“ ja parem tähe „a.“ Need kolm tähte kokkuliites saame „Ara.“ On osuti terawots jõudnud järgmise tähe, s.o. „h“ juurde, annab wastasots tähed „oi.“ Nii liigub osut mööda päewa kuni täht „t“ ni. Arwates alati osuti terawotsa juures olewa tähe esimeseks, wastasotsa pahempoolse haaru kohal olewa tähe teiseks, ja parempoolse haaru kohal kolmandaks, saame:

„Ara hõiska enne õhtut.“

5. Kaswab süües.
6. Okaspuu.
7. Kuulub laewa juure.
8. Mis tegi suurlinnaelu päewal.
9. Palwekoda.
10. Kahjulik asutus.
11. Ühega kaasaskäiw arwsõna.
12. Wanema aja eesti naisterahwa nimi.
13. On igal pikklikul asjal.
14. Karu ürgaegne nimi.
15. Rahu wastand.
16. Koduloom.

Püstread.

1. Toiduaine.
6. Maa kaaslane.
9. Rattaosa.
17. Puuwili.
18. Eesti rahwa rõhuja.
19. Leidub igas terwikus.
20. Willi.
21. Naisterahwa nimi (wanem).
22. Muusikalise kooskõla nimetus.
23. Wäikse puuri nimetus.
24. Muistne sõfariist.
25. Hoiukoht.
26. Ilmakaar.
27. Kana magamisekoht.
28. Tõuseb korstnast.
29. Poisi nimi.
30. Tuleb õhtu tulekuga.
31. Lõpp.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: Arnold Bennett: Tuhande rõõmu linn. — Per Hallström: Allikad. — Willy Reest: Äraandmine — P. Grünfeldt: Minu kodu. — Kurt Kuchlar: Elwa — H. Wühner: Rändaw igatsus. — Karl Götz: Juan Gomares. — Leedu jutt: Naine. — A. P. Tsehhow: Sõidupilet — — Fr. Lehne: Tuli südames. — Tött ja nalja.

Nr. 20 (134)

Oktoober 1927

VI aastakäik.

Tuhande rõõmu linn.

Inglise kirjaniku Arnold Bennett'i romaan.

11

Ükki kargas Josephus Flam üles ja ruttas woodi ääre. „Wasta talle, ema.“ Ema ja poeg wahetasid pika pilgu, ja siis hakkasid mrs. Flam'i silmad jälle pilgutama. See oli jaataw wastus.

„Täna Leid,“ ütles Carpentaria lihtsalt. „Ujun, et meie sel alusel kaunis kenasti võime westelda, kui Teie ainult mitte liig wäsinud ei ole. See läheb küll pikkamisi, aga siiski saame wist hästi aru. Kui Teie alfabeedi tähed wälja otsite, wõite Teie wäga hästi sõnu ja terweid lauseid moodustada. Tähed wõite järgmiselt wälja walida. Ütlen Teile alfabeedi ette, ja kui tulen tähe juure, mida soovite, siis pilgutage filmi. Kas saate minu kawatsest jagu?“

Silmad pilgutasid.

„Ja Teie tahate katset teha?“

„Järgnes pikk paus, kuid pilgutasid silmad meesti.“

„Arwatavasti tahate Teie alustada tähe „M“-ga?“

Silmad pilgutasid.

„Suurepäraane! Esimene sõna on „Mina“. Usune järgmise sõna juure. M, h, d, e, — — —“

„E“ juures järgnes pilgutamine.

Carpentaria aitas suure kannatuslega waest naist, ja kuigi ta suu ainult sõna ei jaksanud wäljendada, tõlkis naine oma esimese mõtte wälisilmale; ja see mõte oli järgmine: „Mina ei kahjatsa mitte midagi.“

Oli midagi hirmsat ja ometi midagi ma-
jesteelikku selles avalduses. Siin avaldus
naise tugew südamekindlus, naise, kelle wain
nähtawasti enesest üle ei saanud. Joseph Flam
astus woodi juurest eemale ja wõttis istet
tualettlaua ja akna wahel. Jetsam tõusis püsti,
astus Flam'i asemele ja jälgis tähelepanelikult
naise näojooni. Ja isegi Jetsam ei suutnud
hoiduda imetlemast hündest.

„Teie olete suurepäraane,“ pomises ta, „tõe-
poolest weiksin ma Teid isegi armastada.“

Carpentaria tõrjus ta weidi eemale. „Kas
kõneles mr. Jetsam tött?“ küsis ta.

Silmad pilgutasid. Näis, nagu pilgutaksid
nad rõõmsalt ja wõiduwaimeustuses.

„Kas olete nõus, et asi heaks tehakse, nii
palju kui see iganes wõimalik on?“ küsis Car-
pentaria.

Silmad ei wastaanud.

„Teie ei soowi siis heaksteegu?“

Weel ikka ei awaldanud filmalaud mingisugust
liigutust. Aga wõis kuulda, kuidas Joseph
Flam'i koiwad pörandat kraapisid.

„Kas tahate kõneleda? M, h, d, e, — — —“

Carpentaria jõudis „M“-ini, siis andis
mrs. Flam märku, et ta lauset tahab alustada.

Sõnad olid: „Miks nimetab ta end Jetsam'iks?“

Naine teotseis nähtawasti teatud indiffe-
rentse uudishimuga waid sellega, et murida ko-
hutawa draama kõrwalasju ja wäikesse ulatu-

sega illeene. Tal polnud nähtavasti enesel aimugi oma vastutuse ulatuselt.

„Andsin omale selle nime siis, kui selgus, kes ma öieti olen,“ ütles Jetsam libedalt, „ta tähendab umbes seda, mis on üle parda heidetud.“ Väike naeratus näis naise näo jumesamatat.

„Kas olete nõus, kui kõik jälle heaks tehakse?“ küsis Carpentaria jälle alfabeedi alustades. Siis tuli tähtsaamal teade: „Kui mu poeg seda soovib.“

„Ema,“ pomises Jlam, kuna ta oma näo woodi poolt ära pööris, „muidugi soovin ma seda. Oleksin ta hiljuti peaaegu tapnud. Sa arvasid, et olen und näinud, kuni sa teda siis ise nägid, ja — — —“

Ta katkestas jutu ja wajus maha.

Mrs. Jlam jatkas Carpentaria abiga:

„Mu poeg peab sellest jutustama.“

„Ei,“ ütles Jetsam käskwalt, „ma tahan seda Teile ise jutustada.“

„Jlam — öieti peaksin ma ütleva, Kilmarnock pole mõimas kõnesid pidama. Kui ma algul siia tulin, et wõidelda selle eest, mis mulle kuulub, siis polnud mul veel mingisugust kawa, kuidas kõik teostada. Alguis on raske. See näib ehk lihtne“ — pööris ta mrs. Jlam'i poolt ära ja ütles Carpentariale — „kui minnakse kellegi juure ja öeldakse talle: Kuulge ometi, Teile seisjate siin minu kingades, ja Teile ema on toime pannud roima. Aga tegelikult pole see sugugi nii lihtne, kui arwate. Teil peawad olema hiiglatugewad närwid, kui julgete säärase oletusega lagedale tulla. See on kaunis uskumatu, seda teadke. Ja siis kohtasin ma oma asetäitja, enne veel kui ma kõik hästi olin ette walmistanud. Ta tuli sinna wäikesse ruumi, kuhu ma enese ära olin peitnud, just kui Teile sinna sisse astusite, mr. Carpentaria. Ta pidas mind samati kui Teiegi joobnud inimeseks, ja muidugi oli minu seisuford halvem. Ta oli minu wastu väga jäme ja wihastas mind — —“

„Kuidas wõisid ma teada, kes Teile olite?“ küsis Jlam.

„Muidugi ei wõinud Teile seda teada. Aga mõju oli minu peale samasugune. Kujutage omale ette, et Teile oleksite minu kohal, mr. Kilmarnock. Mind saadeti pettuse teel minu elust, ja Teile olite minu elu ebaseaduslik omanik. Ja nüüd tulite Teile minule wastu ja olite minu wastu nagu mõne koera wastu. Noh“ — siin pööris Jetsam jälle oma kasuema wastu —; „ma jutustasin temale, kes ma olen, ja nimelt väga ruttu; ta ülespidamisest wõisid ma selgusele jõuda, et ta meie sündimise ajalugu väga hästi teadis, samati ka wahetuskaupa Greter'i raudteejaamas.“

„Tundsin seda lugu,“ oli Jlam kurwalt nõus, „mu ema rääkis mulle fõrd temast. Tulin salapärasele jälgedele, ja ta jutustas mulle kõik.“

„Ja Teile ei teinud mitte midagi?“ päris Jetsam. „Teie südametunnistus ei kõsajandki?“

„Mõtlege ainult selle peale, et meie käes olid Teile jurma ametlikud tõendused. Mida pidime tegema? Ma ei saanud ju furnule kätte anda ta õigusi, kui ta seda ehk mu ema oleks lubanud.“

„Aga kui ma Teile ütlesin, kes ma olen,“ segas end mr. Jetsam wahela, „kas ei olnud siis Teile see, kes mu sõnu uskus, kui ma ei effi?“

„Seda ma tein,“ oli Jlam päri. „Peale selle näite Teile väga mu kasuisa portree farnane, mis teda kujutab umbes samas waimuses.“

„Teie uskusite mind, ja Teile wastus oli ometi see, et tahtsite mind tappa,“ urises Jetsam.

Mõlemad mehed, poeg ja wõõraspoeg, seisid nüüd wastamisi woodi ees. „Ma ei teinud katset, Teid tappa,“ kostis Jlam.

„See oleks Teile peaaegu korda läinud,“ ütles Jetsam.

„Uskusin, et olen Teid tapnud,“ ütles Jlam tõsiselt, „aga mul polnud sugugi kawatsust, seda teha. Teile ütlesite midagi väga inetut minu ema kohta.“

„Ma ei lausunud midagi ebaõiglast.“

„Teie haawasite minu ema, ja ma kaotasin enesewalitsemise. Ma wihtasin Teid. Meie wihtame ju alati neid, kellele olime teinud ülekohtu, ja nii löin ma Teid. Teile kukkusite maha ja kukkusite wist peaga wastu lauahunnikult, mis lebas tol platsil. Igatahes ei liigutanud Teile end enam. Waatasin järgi ja oleksin wõinud wanduda, et olete surnud — tundsin hirmu, kartsin kohtulikku uurimist. Ma ei tahtnud ju Teid tappa. Nii siis matsin ma Teid esialgu maha, tahtsin järgi mõelda, mis Teiega hiljem peale hakata. Tulin majja tagasi ja jutustasin kõik oma emale. Ta ei uskunud midagi ja arwas, et olen und näinud, kuna ma tihtilugu kannatan ränkade unenägude all. Ja nii mõnigi asi, mida ma hiljem tähele panna wõisin, lubasid oletada, et tõepoolest und olen näinud. Alles kui Teile tagasi tulite —“

„Ka Teile ema uskus seda, eks?“ lausus Carpentaria.

„Ta uskus seda weidi äkiliselt. Ta nägi mind ja uskus, ning tulemus oli halvatus. Oleksin talle kõik ettewaatlikumalt pidanud edasi andma, ja see oleks wist meile kõigile kasulik olnud.“

Järgnes waitus; siis ütles Jetsam nagu endamisi: „Kuidas ta mind wihtas, weelgi wihtab. Kui mitte täna õhtul keegi õigel ajal —“

— — “Ta ei suutnud oma mõtteid wabastada sellest püüwusest, millega mrs. Flam kogu aeg oli järginud oma sihte.

„Kas tahate rääkida?“ küsis Carpentaria, kes wanaeide filmi tähele oli pannud. Silmad pilgutafid närwilikult. Carpentaria algas alfa-beediga uuesti, ja proua teade kõlas: „Ma ei wihta teda, aga ma armastan oma poega. Täna öösel armasin, et Joseph on hädaohus — ja seepärast revolwer. Olen alati oma poja eest wõidelnud. Armastan teda.“

See nõudis tükk aega, enne kui need tunded, mis iseeneft wäga arusaadawad, olid tõlgitud harilikku keelde. Mrs. Flam näis olemat wäsinud, aga mõne hetke pärast jatkas ta: „Kus on Rosie? Ta awitas Jettam'i. Tahan teada: miks?“

„Meheid wahetafid pilke.“

„Miks awitas ta Teid?“ küsis Carpentaria Jettamilt.

„Küsiige temalt eneselt,“ kostis Jettam lihidalt.

Carpentaria ei wiimitanud filmapilkugi. Ta astus ukse juure, awas selle ja hüüdis: „Rosie!“ Ta hääli kostis heledalt läbi trepikoja ja tühjade tubade. Siis tuli Rosie trepist alla nagu mõni ilmutus. Ta oli nutnud.

„Mrs. Flam tahab Teilt teada saada, miks Teie nr. Jettam'ile abiiks olite?“ ütles Carpentaria, niipea kui neiu tuppale oli astunud.

„Milles awitanud?“ küsis Rosie arglikult.

„Ta kawafustes — — —“

„Minu wastu,“ lisas Flam juure.

„Uitafin teda waid ta otsingus õiguse järgi,“ lausus Rosie.

„Aga miks?“

„Kuna ta minus kaastunde oli äratanud. Kuna midagi ta hääles oli — kuna — oh — — —“ Rui ta Teile kõik on jutustanud, siis on Teisgi tema wastu kaastunnet. Rui mõtlen seepeale, kuidas ta elu on olnud —“

„Ta peatas ja kukkus mitma.“

„Aga mu juuksed on hallid,“ pomises Jettam. „Kuidas wõite Teie niipalju huwi tunda minu wastu? Mu elu on lõpul.“

„Ei, ammuigi mitte,“ waidles Rosie wastu, „ta pole weel õieti alanudki; nüüd algab ta alles. Mrs. Flam ja ta pöeg on nüüd Teie wastu õiglased, ja Teie omaltpoolt andestate kõik endise. Ülekohus on nii wana, et Teie kõik unustate, nagu kogu oma minewiku. Teie juuksed wõiwad olla hallid, aga olen weendunud, Teie süda pole seda ammuigi weel mitte. Teie hääli mõjus koguini suudatuse peale. Kuidas see mees Teie sõna kuulis! Kuidas ta oma wenna Teie poole wõttis, et Teile meelega

walmistada! See on küll kummaline, aga ma jaan sellest aru, sest ma — —“

Jälle peatas neiu. Jettam astus ta juure, wõttis ta käe, millega neiu meelega nõus oli. Nii seifid nad.

„Rui hea Teie olete,“ ütles mees. „Ma häbenen peaaegu, et Teie mind seewõrra hoiate.“

Mõlemad teised mehed waatafid rahulikult nende poole.

„Ma ei tea, mis selle kohta ütleb Pauline,“ kogeles Rosie.

Õkfi kõlas muusika. Orkester, mille kõik toaswiibijad olid unustanud, hakkas oma algatusel mängima. Ja tükk, mille nad olid walinud, oli: „Waata, ta tuleb wõiduga.“

Carpentaria ruttas afna juure. Rui ta eesriided kõrwale tõmbas, nägi ta, et wäljas hakkas walgenema.

„Milleks teete säärast müra?“ hüüdis ta pahaselt balkonilt. Muusika lõppes filmapilkelt.

„Terwitame päikest, sir,“ oli wastus. „Tere hommikut! Peale selle mõtlejime, et olete meid täitsa unustanud.“

„Seda ma olin,“ ütles Carpentaria, „aga nüüd wõite koju minna.“

„Mrs. Carpentaria,“ hüüdis kindel ja käskiw naisehääli, „awage filmapilk majauks, ja laske mind sisse. Nõuan seda.“

See oli Pauline.

„Wõidugi, miks Dartmouths,“ ütles Carpentaria sõnakuulelikult, „õigake lahelt nõör läbi, millega pide kinni on seotud. Suudatlane lasch teid koge sisse.“

Nii fündisiki. Kõhe kuulufid sammud trepil, ning sisse astufid Pauline ja Juliette.

„Rosie!“ hüüdis Pauline. Desfed langesid üksteise rinnale.

„Andesta, armsam,“ palus Rosie, ja nad suudlesid teineteist.

„Mis sul siis on — — —?“ algas Pauline, kes endast mõistatawalt oli suuresti üllatatud.

„Arwan, miks Dartmouths,“ ütles Carpentaria, „et Teie weel wähe ootama peate, kui kogu loo teada saate.“

„Aga teenijad?“ hüüdis Pauline.

„Saatsin nad ametnikkude majja magama ja ütlesin neile, et jüna seda nii soowid,“ wastas Rosie naeratades.

„Aga miks pidin siis mina seda soowima?“

„Seda ma ei tea,“ lausus Rosie. „Rui nad seda minulst oleksid küsinud, siis oleksin ma wastanud, et ma seda ei tea.“ Ta naeratas jällegi nõrgalt. „Aga nr. Jettam jutustab sulle kõik. Katsufin teda awitada, ja ma usun, et see mulle korda läks.“

Selle jutuaugamise festes oli Juliette avarmeelsusega, mis tihtilugu iseloomustab naist kriisipäevil, astunud otsekohe Joseph'ile juure ja ta käed pihku võtnud.

Ta võis fergesti meenuda; et Jos pole vigastatud. Siis andis mrs. Flam pilgutusega märku. Carpentaria astus ta juure.

„Kuna ma teda armastasin,“ weeris Carpentaria, „katsusin ma Teid kaks korda tappa.“

Carpentaria astus sammu tagasi. Siis waltis ta jälle enese üle. Kuna ta käega üle punakulbse pea äigas, küsis ta ainult: „Miks?“

Siis tõstis ta wastuse oma küsimise peale: „Teie pahandate Josephit. Ta soovis Teist wabaneda.“

Joseph wabastas oma käed Juliette'i peost. „Ema,“ ohkas ta nutralt ja lisas juure: „Ta on waimuhaige.“

Uga Carpentaria suu kaudu ütles mrs. Flam: „Seda ma ei ole, aga mu armastus oli alati suur.“

„Kas teadsid sellest midagi, Flam?“ küsis Carpentaria oma partnerilt pühalikult.

„Muidugi mitte,“ oli wastus, „alles siis, kui kõik hilja oli.“

„Miks hoiataste siis mind seal ülewal rattal?“

„Kuna mul kahtlusi oli. Oletasin, et mu waene ema Teid wihkama on hakanud, ja kartsin — ma ei wõi enam ütelda.“

Carpentaria lahkus liigutatult toasti, talle järgnes Pauline.

Mrs. Flam'i silmad wajasid kiini.

31. ROOS!

Suvi oli üllatawalt ilus ja soe, et mitte ütelda troobiline.

Uga kuna see ilus suwi seisab kõigi Londonlaste mälestuses Inglise kliima erilise tujuna, siis ei tarwitse meie ta iluduste üstikasjaliku kirjelduse peale aega raisata. Umbes septembri lõpul oli ilm eriliselt mähke, ja sellest järgnemalt olid l i n n a sissetulekud wäga head. Esmesl septembrinädalal maksis üle miljoni inimese tourniquet'idesse wiiskümendtuhat naela, et rõõmu tunda lõbustustelima sissetaadetest. Weehäda Londoni tähtsamates osades ei wähenandud nende rõõmu kuigi wõrra, sest Flam ja Carpentaria olid oma Arteesia kaenud küllalt sügawad kaewanud. Selle tõttu oli Hommikumaa-aedade juurepärane muru alati haljas.

Mitmewärwiliiste wedelikude konsum kafeedes, mis leidusid igalpool aedades, ületas kõik sanguiinlikud hindamised.

Wiiskümend Londoni lõbustuslokaali omakiffu ei saanud aru, miks nemad säärase linna ehitamisele pole tulnud. Uga nad ei leidnud sellele mõistatusese rahuldawat wastust.

Ühel õhtul septembri keskpaigu aetasa Carpentaria pärast eraorraliselt mõjufat kontserti oma tahtikepi oma ette sammetpadjale ja kummardas iffa ja iffa jälle publiku poolehoiu peale; aga ta tegi seda hajameelselt.

„Mis on wanamehel?“ küsis üks ooboe-mängija oma ametiwennalt.

„Pole aimugi,“ kostis teine ooboist, „ehk on ta armunud.“

„Muidugi pole see nii,“ ütles esimene, „seda teab ometi igakõks.“

Nad nimetasid teda wanameheks kahtlemata seepärast, et ta kõige enam neljakümneaastane oli ja seejuures noorem wälja nägi, kui nemad kõik ise.

Carpentaria astus oma troonilt alla ja naeratas hajameelselt orkestri poole, juhtides oma sammud muusikapawiljoni poolt Hommikumaa-aedadesse. Ta tarwitse waid mõne sammu astuda, et juba kaduda woogawasse murdu aga enne kui ta seda juutis, kuulis ta üht häält: „Mr. Carpentaria!“

Ta pööris otsekohe ümber. See oli naisehääl — ja weelgi enam, see oli Pauline hääl. Kas oli ta tulnud, et teda kohata? Wõimatlik. See oleks olnud liig suur õnn. Siiski otjasta; ta selgusele jõuda, ja tegigi seda oma tarwili kul kombel. „Kas tulite nimelt, et mind kohata?“

Ja neuu wastas tafa: „Jah!“

„See on Teie poolt otje jumalik,“ ütles mees ja wärises rõõmu pärast.

„Ei,“ waidles neuu wastu, „pean Teile midagi ütleva — ja — —“ Ta kõhkles ja lõpetaski jutu.

„Kas tahate ehk minuga weidi jalutada?“ soowitas Carpentaria.

„See oleks kena,“ ütles neid loomutruult.

„See naine on taemalik olemus,“ ütles Carpentaria endamisi, „ta pole jugugi nii nagu teised naised. Ta tahab meeleldi minuga jalutama tulla ja ei räägi seejuures wastupidist. Olen muidugi suur mees, aga ma pole ju mitte midagi teinud, et ta headust ära teenida.“

Nad läbistasid rastkustega wõideldes aiad terrassi juunas. Umberringi kirgafid linna tulid ja kõlas muretu naer — seifid hiilgawalt walgustatud kafeed ja tumedad puud tagafoonil, ning tuhandes mehed, kes neid waatlesid, neid puud, mis mõjusid nii weetlemalt tähtsataewa hämaruses. Ugaajalt kostis waikne muusika kuskilt kafeest ja plafjus pauk mõnest la-

kepoest; juhuti mõirgas mõni lövi. Siis kõmatas suurtükk, mis kuulutas tulewärgi alguse, ja kõik naised aias ehmusid ning kilkasid taha; tung terrassile suunas läks elukardetawaks.

„Kas tahate terrassile minna?“ küsis Pauline.

„Ei,“ ütles Carpentaria õrnalt. „Tahaksin minna jõekaldale. Mõõn on sügaw, meie oleme üksi ning mõime waadelda ilutulestust ja massi; ja seal oleme kindlad, et meid keegi ei effita.“

Ta awas wõtmega ühe jõe ääre wiiva tureeneli, siis sulges Carpentaria wärawa uuesti. Nii jõudsid nad jõe ääre, kui parajasti taewas lõhkes esimene raketiwihk.

„Teil on mulle midagi jutustada,“ tähendas Carpentaria ja lõi oma jala lohakalt wastu kiwi, „ka mina tahaksin Teile midagi ütelda.“

„Kas tõesti?“ küsis Pauline.

Mees silmitseis neiu nägu ja kogu uuriwalt. Neiu kandis leinariiet, sest nrs. Ilam oli faks päewa pärast eelmises peatükis kirjeldatud sünnimusi hinge heitnud, ja Carpentaria mõtles, et ühelegi naisele pole must riieetus sobinud paremini kui Paulinele — — — ja peale selle oli midagi neiu näos — — — lühidalt — — — kõik, kes sama loo läbi on elanud kui Carpentaria praegu, saavad minust otsekohe aru.

„Mida tahate siis ütelda?“ küsis Carpentaria.

„Doon teate oma tädipojalt,“ lausus Pauline. „Teie pole teda täna veel näinud, eks?“

„Ei. Olin täna kaua üksi. Juliette'i polnud terve päew kodus — arwatavasti pulma ettevalmistuste tõttu. On ju ainult weel paar päewa aega.“

„Noh,“ ütles Pauline, „mu tädipoeg laseb Teile öelda, et ta järgmisel nädalal ei abiellu.“

„Mis!“ hüüdis Carpentaria. „Müüd ometi mitte? Miks siis mitte?“

„Kuna ta juba täna hommikul on abiellunud. Nad on juba pulmareisil.“

„Ja Juliette suutis mind petta,“ pomises Carpentaria.

„Sgatahes oleks mõinud aset leida ainult wäikse pulma,“ ütles Pauline. „Uusun, mu tädipoeg ei pannud wist sellele suuremat rõhku, kui üks osa Teie orkestri kirikus oleks mänginud. Sgatahes soomis ta, et kõik oleks hästi wagune. Teie teate ju, kui närwilik ja saamatu ta on.“

„Müüd tuleb mulle meele,“ ütles Carpentaria. „Juliette suudles mind täna hommikul

eriti õrnalt, ja ma imestasin weel, mis põhjusel.“

„Ärge enam imestage,“ ütles Pauline naeratades, „ka see oli wäike komplott.“

„Kummaline! Wäga kummaline!“ hüüdis Carpentaria.

„Ma ei usu, et see nii kummaline on.“

„Teie ei tea ju, mida ma mõlen,“ kostis Carpentaria, „ka mul on Teile midagi teatawaks teha, ja nimelt meie sõbra Jettam'i ja Teie õe poolt. Kas olete mis Jettam'i täna hommikust saadik näinud?“

„Ei,“ ütles Pauline. „Ta läks ühes Juliette'iga wälja.“

„Muidugi. Ta läks Juliette'iga wälja, ja tegi just sedasama mis Juliette. Mr. Jettam palus mind Teile teatada, et ta Rosie tulema nädala asemel juba täna kõiib. Tal on küll wäga kahju, aga ta wihkab kõiki awalikke etendusid. Nad leppisid kodanlise bürooga.“

„Kui ülekohtune!“ hüüdis Pauline.

„Aha,“ ütles Carpentaria. „Teil polnud aga mitte midagi seewastu, kui mind peteti. Aga kui Teid petetakse — — —! See oli wist mõlema paari ühine soow, kui nad meile selle wiguri mängisid, ja ma ei saa muud ütelda, kui et see neil hästi korda on läinud. Eks?“

„See pole sugugi ilus nende poolt,“ lausus Pauline.

„Ja müüd oleme meie mõlemad terve nädala üksi — Teie oma majas ja mina oma majas,“ ütles Carpentaria.

Ta kuulis muussumist.

„Ega Teie ometi ei nuta?“ küsis ta.

Pauline ei wastanud.

Ta oli nutus iseenele kaotanud. Ta unustas enese ja kiirendas sellega kriisi, mida nagu nii kauem ei saanud hoida. Mees katsus neiu lohutada, ja wõite ju aru saada, kuidas ta seda tegi, kas neiu wastu pani, ja kas mehel edu oli. Weerand tundi hiljem jutustas neiu, et ta Carlost alati on armastanud, et tema ja Rosie teda alati on austanud, Rosie weelgi enam kui tema, kuid et säärane austamine polla midagi selle tunde wastu, mis teda müüd täitwat — ja nii edasi.

Ja ilutulestus ning hiiglamasji joowastus moodustasid raami, nagu seda Carlos Carpentaria alati armastas.

(Lõpp.)

Allikad.

Rootsi kirjanik Per Hallström.

2

„Pilwedest tuleb kõik wesi. Ta käib kõigist aegadest läbi ringi nagu weri käib läbi inimese kehast. Enamasti jookseb wihm otsekohe jälle jõgedesse wõi jääb mõneks ajaks murule, täidab seal oma ülesande ja lehed ning kõrred hingawad ta jälle wälja. Aga mõni neist läheb sügawamale. Siin maa all — ta silitas seda — „on ka järwesid ja ojasid. Seda saab kõige paremini näha kaewudes; seal on sawikord, mis midagi läbi ei lase, aga seal wahel on kruus ja kiwid, mis alatasa tilguwad niiskusest. Need on järwed, kuhu iial päike ei paista. Keegi ei näe neid, aga nad on ometi olemas ja neil on oma ülesanne täita. Jõgi jookseb neist alati läbi ja toob ikka jälle uut ja uut. Nendeta poleks wõimalik elu, sinna lähewad kõik juured. Isegi kõige pakasema külma ajal, kui kõik, mis näeme, on jää ja lumi, ei külmeta need sügawused. Mõnikord tungib wesi ise päewawalgele metsades, mõnes orus, ja ta muutub ojakeseks, mis kaswab jõeks ja weekoseks. Aga teda peab ka otsima, kaewades, ja siis wõib ta inimesele wastu karata, kui tal kõrguste rõhk peal on. Siis on ta külmem ja selgem kui kunagi muidu. Ta on all sügawikus olnud wait ja rõhutud ja rõõmustab nüüd nagu iga muugi, mis jõuab päikese kätte.“

Nüüd oli mul palju mõtelda, palju enam, kui oskasin selgusele jõuda, nimelt inimlik elu, mis milgi kombel üks oli looduse-eluga. Ma ei mõtisklenud ka selle üle, aga kus ma iial liikusin, aimasin ja kuulsin ma peaaegu wee saladuslikku jooksu selle maa all, mida ma nägin. Kewade minu ümber sai nii weel wärwikamaks ja ilusamaks kui iial enne, ja kõik, kuni lugemata räästaste metsikute, sügawate trilleriteni õhtul, paistis mulle olewat kui nende tummade ja warjatud wõimude wäljendus, mis kannawad terwikut.

Grelsi nägin ma weel mõne päewa waikse lõbuga töötawat, ise märg ja nõretaw sawist ja märjast. Kui ta all sügawas seisis ja enese arwas üksi ole-

wat, siis wõis ta lõbusasti laulu sumistada. Kui kõik walmis oli, lahkus ta.

Pojast kuulsin ma, et tema wahekord isaga pisut pingul oli. Tema tundis ennast koduses rahulikus elus, tegevuses ja kõiges kitsendatuna, mis talle ei meeldinud. Temale anti ka teatud mõõdul õigus, sest ta oli wäga andekas, elaw ja rühmaw noormees. Ta tahtis „millegiks saada“, maailma näha ja oma õnne katsuda, ja ta arwas lol-luseks metsa mitte müüa ja sellest mitte raha teha. Grels seadis sellele wastu kõik oma rahuliku, sõnaahtra wõimu, nii et see waewalt ettepanekuga julges esile tulla; aga ta kannatas ometi selle all, nii armastusest poja wastu kui ka mures, mis kord pärast tema surma wõiks sündida. Aga seda kõik teadsin ma ainult kuulu järele, sest sel päewal ei kohanud ma enam kedagi sest perekonnast.

Neli aastat hiljem läksin ma jälle sinna. Seal oli waheajal mõndagi juhtunud; inimesi oli surnud ja inimesi oli juure tulnud, aga kogumõistes oli kõik ometi endine. Samad linnud laulsid põosastel samu igawesti uusi laule, ja kewadehaljus loitis õhtuti sama heledalt ja kullakarwa. Ööseti oli maastik sama kahwatu ja wahtis kauge pilguga üles sama kõrge taewa poole, kuna weekose hääli oma metsikus jõus kõlas sama arusaamatult kui ennegi.

Kaew, mis Grels kaewanud, torestus nüüd nagu kõik teisedki oma koo-guga terawas siluetis wastu taewast. Tema ümber oli rikas elu õitswusele lõõnud.

Majakene läikis rõõmsasti punasena oma kenade lilledega akende taga; akende ees seisis wäike aed kõigi põosastega, mida kliima kaswada lubas. Paar linajuukselist wäikest last teretasid nüüd imestades pääsukeste tagasitulekut ja tõmbasid pea kartlikult õlgade wahele, kui tiwalöögid nende pea kohal laksusid.

Olof Grelsson oli juba ammu isamajast lahkunud. Ta oli metsa tööle läinud, kuna talle muud ei tahetud wõi-

maldada. Ainult oma selge pea ja tööjõu waral oli ta warsti jõudnud nii kaugele, et wõis äri teha. Kõik oli kaunis hästi läinud, aga ta oli elanud rasket elu ja ise selle juures ka kõwasüdamliseks muutunud. Räägiti, et ta nüüd agaramini kui enne püüdwat oma ema pärandust, üht metsaosa, oma kätte saada ja nii oma äri seada laiemale alusele. Aga teatud testamendi paragrahwid sidusid tal käed. Isa seadis Olofi kawatsustele oma hariliku ülekäiwa ja tumma wastupaneku wastu. Tema tahtis weel vähem kui enne enast lasta kiskuda moodsa elu rahutusse ja sallis raha ja kõike seda, mis raha eest saab, weel vähem kui enne. Tüdruk seisis kogu oma rahulolewa loomu rõõmsa kindlusega isa pool ja sellepärast ei walitsenud Olofi ja lähemate omaste wahel sugugi hea waherkord. Jah, talwel olla seal olnud õige ägedaid kokkupõrkeid. Grelsil oli tütar weel kodus, ja tema abiellumise puhul pidi wäimees, mees, kes isale meeldis, tema juure elama asuma ja talle poja aset täitma.

Tütrega sain ma kõige ennem kokku.

See oli peale päikese loojaminekut. Walitses jahedus, mis peaaegu lähenes külmale, ja taewas oli kummaliselt selge, pisut rohekas, nagu siis harilikult ikka, kui õige rohkesti kastet sajab. Ma jalutasin wiljawäljade wahel ja nägin kastetilkasid nii paksult õrnail kõrtel, et kõik oli hall ja hõbene. Kuu põles punasena ja suurena haawametsa palistuse taga, mille pehmed lehed oma igawese wärisemisega weel polnud alanud. Kose mühin ja lindude laul tungis siia nagu igale poole, kuid nii üksiteisesse ja õhu jahedusega segatuna, nii imelikult kaugelt, nagu kuuluks nad mälestusse wõi tulewiku unistusse ja ei oleks sugugi weel tõelikud.

Põllu teisest otsast nägin üht neitut lähenevat.

Ei tea, miks ma kohe mulje sain, et ta armsamale wastu läks; aga see oletus oli wõib olla kõige lähem. Kummalisem oli küll ärdusetunne, mis minus korraga ärkas, kergesti wärisema panew aimdus kõige kaduwusest, nagu see just kõige noorematele ja kewadelt kergematele elus wõib juhtuda. Wõimalik, et see tuli peasjalkult külmast ja ehatähe tuikawast küünlast kahwatus

taewas ning häälest, mis ruumi täitsid. Wõimalik, et selles peitus ka pisut kadudust.

Ta tuli lähemale, ja ma tundsin ta ära kirsipunast ta ümmargusel, pehmel näokesel ja wiisist, kuidas ta paari lille käes hoidis, õrnasti, nagu oleks ta käes lapsepõlwest päritud pühapäewawiisil lauluraamat. Ta oli pisut suuremaks sirgunud, ei olnud aga muidu palju muutunud. Sama paenduw, pisut tarretu keha, mis harjunud oli oma nooruslikku elurõõmu kammitsas hoidma. Aga silmad särasid pähkelpruunilt ja awameelselt kuupaistele wastu, ja ta suu ei jaksanud isegi minu lähedal hõiskawat õnnenaerastust tagasi hoida. Wististi läks ta armsamale wastu.

Temast möödudes nägin ma, et ta jalad ja kuuepalistus kastest otse nõretasid; ta käedki kandsid lilled noppimise jälgi ja olid märjad. Mõned tilgad, mis põõsaste küljest maha rappunud, seisisid weel ta priskel näol ja juustes, ning sirasid tuhmilt. Wõimatu oli enesele ilusamat kewade- ja elurõõmukehastust ette kujutada kui tema, kuna hõbehall kaste teda mööda alla nirises.

Ma jäin seisma ja waatasin temale järele, aga ehkki ta seda tundis, ometi ei muutnud ta oma muretumat kehaseisu. Üsna õigesti ilmus üks mees metsakesest, wististi see, keda oli oodatud. Ja neiu kõik muutus weel kiiremaks ja ta jooksis tulijale wastu, kohmetamata, nagu wõiks seda kõik maailm näha, ja läks siis edasi, ennast oma peigmehe najale surudes.

Nad pidid õige pea pulmad tegema, ja tema ja ta isa käisid tihti alewis sugulaste juures asju ajamas, mis seisis pulmadega ühenduses.

Päew hiljem tuli ka Olof siia mingisugusele kokkusaamisele mingisuguses äriasjas kahe õige wastiku wälimusega wäikese spekulanditüüpi mehiga, kes pool suurustajad nurgaadwokaadi kawalas kindluses pool kartlikud teadwuses, et nende walitsejariietuse ja töökäte wahet kontrast walitses. Ise oli Olof kena ja suur ja mehine, aga ta silmade otsustawus oli weel tumedam ja suu kõwasüdamlikum ning rahulolematum kui iial enne.

Nad wiibisid kõrtsis, ja seal joodi, käratseti ning westeldi õige palju. Mõlemad wõõrad wõtsid perekondlikust

waenust elawalt osa ja andsid sellele niisuguse walgustuse, nagu ainult nemad oma mõtewiisiga ja põhimõtetega seda wõisid anda.

See ei töotanud midagi head, sest Olof oli oma õe tulewase mehe siia tellinud, et nad wõiksid oma wahekorra selgeks teha. Peale lõunat tuligi see, ja kuna ta pahaselt lakkas niisuguste selt-sist osa wõtmast, siis järgnes temale Olof, kes wiinast ja rääkimisest juba õige kuum, mõned sammud eemale, et temaga oma asju harutada. Õemees oli õiglane, aga äge mees, kes poja ja isa terawa wahekorra ja süüdistuse ägeduse enesele oli wäga südamesse wõtnud.

Jutt keerles igatahes Olofi soowi ümber, metsa ära müüa. Ta tahtis õemeest oma poole wõita, et siis üheskoos isa peale mõjuda. Kuidas see nüüd sündis, ei tea keegi; aga nende wahel tuli äge kokkupõrge, ja waewalt weel täiel mõistusel, sest et ta jooanud oli, pistis Olof Grelsson oma wastasele noa kehasse.

Teade sellest lewines ruttu, ja kui mina tuln, oli juba hulk inimesi platsil. Ei olnud mõeldud haawatu eemalekoristamisele, waid oli ta kantud ainult oja ääre, mis sealt mööda woolas.

Tema pruut oli üks esimestest kohal olnud ja oli arwatawasti aidanud teda kanda. Nüüd oli ta oja ääres põwili, oli haawatu pea oma sülle tõstnud ja kastis ta oimukohte ja otsaesist oma taskurätikuga, kätt masinlikult, teadwusetult liigutades. Raske oli temas ära tunda asja õhtul nähtud neitut; ta põsed olid nüüd kahwatumad kui kõigil teistel, ja silmad, mis peigmehe omadesse kadusid, olid peaaegu sama pilguga kui sel. Need olid õige kummalsed, laiad, nagu oleks ta tahtnud asja tundmustega seletada ja enam näha, kui surelikud silmad näewad, tarretud ja nagu külmanud selguse wiirastuses, mis iga silmapilk wõis puruneda nagu jää. Aga sellegipärast oli ta rahulik ja ilme suu ümber wäga rahunõudew, peaaegu õnnelik, nagu see nende juures enamasti ikka olla, kes werest tühjaks jooksewad. Teda waadata polnud sugugi õudne, kuigi ta nii äkki ja ettewalmistamata oli saanud haawa, näis see tema arust ometi olewat loomulik,

sest midagi polnud ta mehises kindluses muutunud.

Neiu juures aga pörkas pilk millegi kõwa ja waenuliku wastu, mõõtmata walu wastu, wisati haawatud ja kannatawa punkti juure ta sisimas tagasi ja lehwis sealt jälle wälja — lootuse poole. Kõik ta olewus wõnkus nagu kell ägeda sõrmetõmbe all, mälestuse ja tõelikkuse wahel. Wõimatu oli neid üksteisega lepitada ja koondada, kuna ju sama „mina“ elas järsku muudetud maailmas.

Liigutus, mis neiu rinnas liikus ja tarretu mehe juures rahuks waihus, awaldus tema jalgade ees seiswate meeste ja naiste kõnes, liigutustes ja pisarates. Käewarred ja käed tegid ägedaid liigutusi, nõuanded kajasis läbi-segi, ja erutatud häältesse segines julges kontrastis oja wulin, kuna kaugelt weekose kohin kajas.

Mõrtsukas seisis üksipäini wäiksel purdel kaugemal all pool, tumedasti silma paistes wastu õhtutaewast, wõõras ja kummaline näha nagu kuritöö ja eksitus ise. Ta tahtis tarretult wette, kus weri haawast punase joone laiaila laotas ja tema jalgade alt warju kadus. Ärewus oli temast lahkunud: tal näis olewat nüüd külm ja ta kehtas wahe-tewahel õlgu; ta pööras kahwatu näo oma pildilt ja pidi ometi jälle uuesti sinna waatama. Selles imestuse ja kohutuse loos oli tema see, kes kõige wähem aru sai ja kõige enam näis olewat kahetsemise wäärt.

Grels, kelle keegi ruttu kohale kutsunud, lähenes nüüd oma harilikult kindlal käigul.

Poeg nägi teda lähenewat ja põgenes aralt nagu süüdlane laps. Ta ruttas meist ringis mööda oja äärt mööda ja pugesi kiwihallide lepatüwede warju. Mehed kõrtsist, kes enne täitsa oma ette seisnud, ilma et oleksid teadnud, mis peale hakata, järgnesid temale. Nende põgenemist nähti juhmilt, kuid see unustati jalamaid. Kõigil ärkas lootus, kui arsti tulekut nägid, ja keegi ei mõtelnud enam muule. Isegi neiu pilk muutus heledamaks. Ainult haawatu lamas nagu enne.

Grels kummardas tema kohale ja wõttis ette läbiwaatuse; tema tugewad käed libisesid wilunult ja ettewaatlikult üle palja keha; ta silmad uurisid selgelt ja rahulikult haawatu omi, kuid

hoidusid tütre pilku kohtamast. Oli näha, et ta meeleldi iga mõtte ise oma minast eemal hoidis, et ammutada teadmist oma harilikust intuiitiivsest vaatlemisest. Ta tõstis käe, et kõik waikiksid, ja kuulatas ning mõtles järele. Wee kohin just seal juures ja kaugel tõusis kõwemini meie wahela.

Polnud raske otsust ennustada, sest nüüd olid need surija rõgisewad hingetõmbed, mis kuuldawale tulid.

Neiu sirutas käe wälja ja wõttis Grelsi käest kinni. Tema ei olnud wiimastest midagi märganud wõi aru saanud. Teme pilgus peitus nagu lootuse walus kiljatus, säde walgusest, jõgi rõõmpisaraid, mis ta pruunidest selgetest silmadest tahtsid wälja purtsata. Ta sundis isa pilgu oma pilgusse, et leida jõudu. See oli wäga sügaw, wäga waikne, imetaolik ja kohutaw waikne.

„Isa!“ hüüdis ta, ja samal hetkel taipas ta. Hääl suri ja läige silmis kustus. Ta laskis oma käe langeda ja mõtles ainult surijale. Ta ootas iga liigutust, mida see weel wõis teha, iga märki, mis see weel wõis anda ja mis temale ütles, et ta tema juuresolekut teadis. Ta katsus ta elutule wubisemisele iga mõttega õrnasti jälgida ruumi, kuhu poole ta tõttas.

Grels tõusis, ja ise oma walust pooleldi kõrwale pöördes andis ta kõigile märku, et ta tütreaga üksi jäetakse. Selles seisis ühtlasi midagi aukartusest, allaheitmisest elu seadusele, mis igale üksikule kannatuste jagamata koorma üksi peale paneb ja wähenene lugupidamine sõnadest, kui südamlikud ja innukad need ka oleksid, asjade purustawa raskuse puhul.

„Kuidas see juhtus?“ küsis ta, et tähelepanu kõrwale juhtida, kuigi see oli sel silmapilgul wäheha tähtsusega küsimus. „Kes . . .?“

Oli silmanähtaw, et temale see õnnetus ainult poolikult oli teatatud ja et ta midagi ei aimanud. Seal polnud kedagi, kes jaksas wastata; poolkaudu teadwuseta pöördi sinna poole, kus mõrtsukas weel praegu oli näha olnud.

Grels jälgis seda suuna ja waatas samuti oja tumeda jooksu suunas alla poole. Selgusetu omas ta silmade ees kaju, nii kuis wahitakse joonte ja plekkide segusse ja luulelend neile annab kaju. Kolme mehe salk, kes oma wahel

wõitlesid, sai metsas nähtawaks. Üks neist wiskas teised, kes teda peatada tahtsid ja temale nõu andsid, tagasi. Olof tuli üsna pikkamisi alla isa juure; ta tuli üsna lähedale.

„Nad tahtsid, et põgeneksin,“ ütles ta. „Äga mis kasu oleks sellest? Sinu pärast lahkusin ma, äga nüüd tulen tagasi. Mis kasu oleks põgenemisest? Wõi“ — ta hääl kõwenes ja sellest kajas wälja metsik wõitlus, mis kuuldes walu tegi — „wõi on weel lootust?“

Isa käsi kähwas ägedasti südamele ja jäi sinna. Ta oli nüüd wäga kahwatu, aga sundis ennast kindlusele.

„Korraga tuleb liig palju,“ kogeles ta. „Sina! Sina olid see?“

„Mis tean ma sellest? Minu käsi igatahes —“ wastas poeg ja waatas alla oma käele nagu koledale, wõõrale asjale ning näis seal werejälgi nähes jälkust tundwat. „Jah,“ jatkas ta wäga kindlasti, „mina olin see! Minu halbus on seda teinud! Kas on weel lootust?“

Juba need lühikesed sekundid olid Grelsile jatkunud waadata uuesse ja ära mõõta ta sügawust.

„Lootust on ikka,“ ütles ta, „aga mitte seal, kus sina arwad. Mitte siin sellele.“

Ja kõige muu wastuse asemel astus ta ühe sammu kõrwale ja andis waate wabaks.

Surija kogus ennast üleinimliseks jõupingutuseks. Ta silmad löid loitma, nagu oleksid nad tahtnud mälestuste segust ja minewiku tumedusest jälle saawutada harilikku inimlikku ilmet; ta suu koondus walulikult ja awanes laiaili. Oli, nagu oleks kõik ta sisemus, see tundmata asi, mida me nimetame hingeaks, wõideldes oma sidemeid purustanud, et wajuda millegisse weel suuremasse ja tundmatumasse, millegisse, mida kardetakse ja igatsetakse.

Mõrtsukas taipas seda, aga enam ei paistnud ta mõtlewat ega tundwat. Tume ja wiljatu kahetsus seisis ta pilgus tumedasti lugeda. Kui ma seda ometi ei oleks teinud, näis ta kord korralt ohkawat — kui, kui! Kui ma ei oleks oma elu nii hukanud!

Õe nägu kordas samu liigutusi kui armastatud olewus ta käte wahel, jättis jumalaga needsamad mälestused, tardus samas külmuses. Weel silmapilk põnewust, ja ta oleks surnukeha kõrwale kokku wajunud samas surmas.

Siis awanes haawatu suu weel enam ja midagi tuli seal wälja, kõigile nägemata, aga ka kõigile ühelwiisil tõsiselt. Nagu wullike seal all ojas, nii kadus ta hääletult. Ja kohe, nagu waikse ime läbi, silenesid näo wõitlewad jooned rahule nagu enne, palju suuremale rahule kui enne, rahule, nagu elu seda ilial ei tunne, isegi mitte unes. Ja selle ülew-püha rahu ja külmuse ja tunnete imetaoliku aimduse kahina ja mälestuse ees purtskasid kõigi silmist pisarad, kõige wabamalt ja kõige ärdamalt ja kõige kuiwamatumalt leinaja silmist ta peaotsis, ja keegi ei näinud midagi.

Waid Olof seisis weel tarretult, wäljaspool igasuguseid tundeid, tumm oma wiljatumas kahetsuses, taipamatu ja määratumalt waene.

Grels oli rutanud tütre juure, kui see üksi jäi, et teda jälle nagu wastu wõtta kannatajate maailma ja talle kindlat teadmist anda, et ta seal leidis toetust ja sooja. Enne kui ta tütre ja surnukeha kaasa wõttis, astus ta poja juure, silmitses teda uuriwalt ja ootas tema lahkumist, kuidas see kujuneks. Õnnetul polnud tema jaoks ainustki mõtet, waewalt pilk.

„Ma jään siia,“ ütles ta ainult, „kuni mulle järele tullakse.“

„Seda ma sinult ka ootasin. On sul weel midagi, siis kutsu mind, ja ma tulen!“

Aga midagi ei olnud enam, ja Olof jäi maha, oma teo üle järele mõeldes. Keegi ei walwanud teda; tuli õhtu, ja ta istus weel ikka seal — kuni talle järele tuldi.

Siis ei näinud ma tookord enam midagi Grelsist ja ta lastest. Kohtukäigu kirjeldusi lugesin lehest. Olof ei salanud midagi, aga ei suutnud ka midagi seletada. Ta awaldas kindla, mehise, aga nagu kiwistunud mulje. Karistus oli nii pehme kui seadus lubas, aga sellegipärast küllalt wali — mitu aastat wangistust.

Ja suwi taganes talwe eest ja suwi ning talw waheldusid jälle, ja aeg möödus.

Ja juhtus weel kord, et sinna üles sõitsin ja sama kewade leidsin kui kord ja kõik muu nagu alati.

Küsin Grelsi järele, kas ta weel elab ja kuidas ta käsi käib.

Jah, ta elas ja oli sama. Miks ka mitte? — Asi näis olewat unustatud.

Ja tütar, kas ta oli abielus?

Ei — ja siis mõeldi järele — ei, abielus ta ei olnud. Ta ei olnud surnut unustanud. Pealegi oli ta wäga muutunud. Weel mitte wana, wälimuselt aga wäga tõsine. Iial ei naernud ta, just kui isagi, oli üldse kõigelt olewuselt tema sarnane. Nad käisid ka alati koos, olid need käigud haigete juure wõi mujale, ja nende mõlemate nime nimetati sams aukartusega kui enne isa nime..

Ja poeg Olof, kas tema oli weel wangis? Kas temast teati midagi?

Loeti sõrmil. Jah, ta pidi olema wangikojas, aga warsti oli ta aeg täis. Iga päew wõis see mööduda. Muidu ei teatud temast palju.

Grels oli kord teda waatama läinud, aga poeg oli temale waid ütelda lasknud: „Olen alles sama, ja weel mitte sinu wääriline.“

Ja siis oli Grels rahulikult koju tagasi tulnud.

„Milleks inimene saab,“ oli ta ütelnud, kui wastust imestati, „see tuleb seest. On temas see, mida ma ootan, siis purtskab see temast kord wälja. Kui tal seda ei ole, siis ei aita mingisugune rääkimine. Siin on ta teretulnud, kui see aeg kätte jõuab.“

Küsite, kas ta pojale on ütelda lasknud, et ta temale andeks annab; aga tema wastas ainult:

„Millise ime peaks see sõna tegema? Ei elata teiste jutust. Ei, mina ei lasknud talle midagi ütelda; ka ei ole mul midagi andeks anda. Kas peaksin enese toppima oma poja ja tema saatuse wahele?“

See leiti olewat õige kummaline ja raskesti arusaadaw, aga keegi ei julenud midagi ütelda, sest jutt oli Grelsist, kes oma ette mees oli.

Ka õpetaja oli kord pealinnas käinud ja wangikojaõpetajaga rääkinud. Sel polnud midagi head teatada. Wang oli teistsugune kui kõik teised, kellega tal seni tegemist olnud, laitmatu ülespidamises, rahulik, aga sellejuures kinine. Religion tema juures ei aidanud, ta ei igatsenudki wabadusi, aga ei kartnud seda ka. Oli, nagu peituks ta sise mine elu wõlwitud keldris, mis tarre-

tum oli wangikoja toast, kui wali ja paratamatu wajadus.

„Kõik on ju nii mõttetu,“ ütles ta tihti. „Kui trahwiks oleks wõetud mu elu, sellest oleksin aru saanud. Aga mind siin kinni hoida on wäiklane ja jõledus.“

Ametnikud kartsid, ta wõiks olla üks neist sündinud kurjategijatest, keda paratamatu saatust lükkab ikka edasi ja edasi teel, millele nad kord astunud, ja tundsid juba ette muret selle üle, mil ta jälle wabaks saab.

Seda kuulsin ma, ja ei uskunudki, et neist kolmest weel midagi kuulen wõi näen.

Aga ühel päewal pidi jälle kaewatama üks kaew, ja Grels tuli jälle oma wanu ametikohuseid täitma. Ka mina läksin teda jälle nägema.

Ta istus nagu esimesel korral, kui temaga tuttawaks sain, murul, et sõidu järele puhata ja ennast koguda, ja ta käsi silitas ning kallistades rohtu samuti kui tookord. Ta oli wäga muutunud, ehkki seda tema ümbruses nagu ei märganud. Tema oli nüüd wana mees; ta juuksed olid otsaesiselt kadunud ja wäga hallid, selg kergesti küürus. Silmad, lapselikult selged nagu ikka, peitsid enestesse nüüd nagu midagi tumedat. Müstik oli tunginud pinnale.

Tütar istus tema lähedal lillede keskel. Ta ei paistnud enam mõtlewatki nende noppimisele, waid silmitses neid ainult kui armsaid ustawaid asju. Ta hingas õhku täiel rinnal. Ta siledad põsed olid sõudmisest punased, ta käed puhkasid süles nagu wäsinud teenijad, kes oma kohuse täitnud ja kel nüüd enam midagi ei ole teha. Tema pilkki oli pisut wäsinud. Wäga lahkesti, aga tõsiseli waatas ta ringi, nagu ütelda tahtes: Siin on imeilus ja hea olla, siin ei waja mind keegi! Tema kogu olemuses walitses weel priskus, aga sellegipärast läks ta ümbruse õitswusest ja siramisest lahku.

See oli ka hämmastawalt lopsakas ja rõõmus maalapikene.

Kallakus oli järsum kui mujal ja langes peentes joontes kalda poole madalamale. Männametsa müüri wastas seisid kased oma särawalgete tüwedega ja lehtedega, mis magusasti lõhnasid, aga ometi olid need nii tihedad, et ainult üle nende latwade okas-

puude tumedad kontuurid tagaseinana silma paistsid. Jõgi oli lahtine, algawa weekose keereldustest kräsutatud. Ta põles tuhandes tules, säde sädeme kõrwal, ja suured plekid wajusid sinasse ning kerkisid siis jälle pinnale. Kaugemal allpool, enne käänakut, lamas ta laiana ja heledana nagu taewas ise, täis pilweraasude peegelpilte. Ja maa-keelte ning saarekete wahel ristlesid teised weeribad. Päike, mis alla säras rohelinele kaldale, näis olewat nagu mõne prisma läbi murtud, muutunud wahetumalt lillede wärwideks. Nad seisid tihedalt koos, nagu paelad ja wanikud, ülewoolawas, ebaharilikus lopsakuses. Uuest majast, mis oma sindlikatusega täitsa puhtalt ja hiilgawalt seisis, tõusis kerge sinine suits. Mingisuguse weduri wile lõikas õhust läbi ja kaugemal wurises möödarongtundmata reisijatega, rahu ja waikuse muljet oma häälega weel terawamaks tehes.

Grels tõusis, kui ta wäsinud käed olid puhanud, ja waatas kaua ning uuriwalt, wilunud waatega ringi.

Tema näis enesele sellest erilist rõõmu töotawat, et siit eluandwa weesoone leidis; ja longus peaga näis ta juba wee sulinat sügawikus kuulawat. Ta astus mõne sammu ja lõikas enesele pikema waliku järele pajuwitsa kätte.

Juuresolijate silmad jälgisid teda ja keegi peale minu ei märganud kaht meest, kes lähenesid ja uue elumaja ette seisma jäid. Nende riietuses ja kehahoidmises oli midagi, mis siia ei kuulunud, ja sellepärast silmitsesin ma neid tähelepanelikumalt.

Warsti teadsin ma, kes nad olid: Olof ja arwatawasti keegi saatja wangimajast. Otse sealt olid nad arwatawasti tulnud; ei olnud tahetud wangi nähtawasti warem üksi jätta, kui ta kodu lähedal.

Ta nagu paistis juba kaugelt wangikojaõhust ja wististi ka ülestuhnitud tunnetest kahwatuna. Minust käis läbi iseäralik nõks. Nüüd! Et ta just nüüd pidi tulema, keset kewadet, just kewadel!

Imelik ja ägedasti liigutaw pidi see olema temale.

Mõtelda wiimastele wangistuspaewadele rahutult ja päewale, mis ikka lähemale ja lähemale jõudis, ja küsida

Mis on sul tegemist eluga, mis seal väljas sind ootab? Kuhu pead sa minema, et ennast ära peita? Ja sellejuures aastaegade waheldus, mis nii kiire, temale kiirem kui teistele, ja mida ta pilk aimas üle wangikoja müüride waadates, tolmuraasukeste tantsus päikesekiirtes, trellide wahel. See päew tuli, ja see kõik oli kadunud. Ta waatas walmis maailmasse, kus temal kohta ei olnud, ilusasse, aga wõõrasse maailma.

Siis sõit põhja läbi metsade, mis sarnanesid ta 'omale, mööda jõgede tuntud ja äratawatest häältest. Siis äkki jälle kewade, lootus, rõõm kui rindapigistaw wõimalus. Aga kohe selle järele mälestus, weel raskem kui enne, kuritegu, mis weel kuritegelisem.

Pooleldi minestustundes tuge otsides, pooleldi ennast warjata tahtes, nõjatas ta maja müürile, jäi sinna seisma ja wahtis tummalt ja liikumatult oma ette.

Grelsil oli nüüd oma wõluwits walmis ja ta käis kummargile üle rohu. Peaaegu silmapilk hakkas pajuoks ta käes wärisema, sest siin pidi igal pool wett olema; aga tema otsis kõige paremat weesoont ja läks mäest üles, mäest alla, edasi ja tagasi, pilk ikka maas. Walgus mängles ta kummardawa, wanawena kuju ümber.

Ma wõisin aimata, kuidas poja silmad seal eemal selle pildi ees laiuli läksid, kuidas ta mälestus tagasi lehwis ja ta südamesse puged, nagu müstiline aukartus selle ees, mida ta nägi. Kuidas ta wanaduse ja mure märke silmitses, nagu unenäos, mille seletust weel magades otsitakse.

Grels oli weesoone leidnud; ta läks seda mööda, jäi sinna seisma, kus pajuwits otseti alla näitas ja ennast nagu üles tõsta ei lasknud, pistis ta maasse ja waatas üles.

Esimene, mida ta nägi, oli ta poja walge nägu. Ja kõik teisedki nägid seda samal hetkel.

Grels seisis waikselt ja laskis käed wajuda. Need wärisesid nüüd nagu paju praegu, kobasid imelikult läbi õhu, peatusid, langesid ja jäid poolele tee seisma. Äkki kisti nad üles nagu mõnest wõõrast wõimust, ja ta seisis wäljasirutatud kätega ja selgete silmadega ning ootas.

Seal tuli kadunud poeg ruttu üle muru, wankuwail põlwil, peaaegu kukkudes. Nüüd oli ta just tema kõrwal ja surus enda ägedasti nuttes tema käte wahela. Nad mõlemad wärisesid.

Ma pöörasin õe poole

Tema seisis weel, nagu walge, ja silmitses neid. Wõis oletada, et ta oli „andeks annud“, nagu harilikult öeldakse, aga nüüd, mil ta oma armsama mõrtsukat nägi nii lähedal, taipas ta, kui raske on seda sõna tõsiselt mõista, ja nagu mälestus tõusis tema ette tarretawana. Weekose hääel täitis ta kõrwu nüüd nagu tookord, ja näis, nagu oleks see teade teda pead ringi käima panewa jõuga kiskunud kõigesse õudsesse ja walusasse, mida aastad küll olid uimastanud, aga mitte tapnud.

Grels wabastas enese õrnasti poja kramplikust kaelustusest, hoidis ta enesest käsiwarrepikuselt eemale ja silmitses ta kahwatut nägu ja palawikus läikiwaid silmi.

Olof ei katsunudki ennast peita. Nähtawasti ilma vähemagi mõteta iseenele laskis ta oma südame isa kummaliselt selgetest silmadest ainsa pilguga läbi waadata. Kumbki neist ei küsinud sellest, et neid kõik tähelpanuga wahtisid, kui wäga wähe see ka nende loomuga kokku käis, kellegile oma sise-must näidata. Täitsa üksikult seisis nad, ainult eneste jaoks seal, kaks sugu, mis hing hingega kohtasid.

„Isa! Isa!“ tuli wiimaks kogeledas ja lapselikult truu-südamliselt ärewa ja mehelik-sügawal häälel ta rinnust. „Sa oled mulle armas!“

Just selle wäljenduse lühedus tegi sisu rikkamaks, ja rahulikult ning kindlasti tuli Grelsi wastus:

„See on hea ja on õnnistus, mu poeg! Olin seda kord kindlasti oodanud. Siis ei waja meie oma wahel enam pikemalt sõnu raisata.“

Ja ta wõttis poja kätest kinni nagu terwituseks ühesuguste wahel, jumalaga jättes kõike, mis möödunud. Ühe käe jättis ta oma kätte ja wiis poja tütre juure.

„Siin,“ ütles ta, „pead sa katsuma midagi tagasi wõita. Mina olen sul alati olnud.“

Ta jättis nad üksteise juure. Wõib olla, et neid mitte eksitada, peenes ja sügawas tundes, kuhu isegi tema kui

wõõras oleks kahmanud. Aga wõimalik ka, et ta wajas tegewust, et eneses jälle rahu leida, mis tema juures ainult weel wäline oli. Sõnaga: ta wõttis wärisewal kergel käel labida ja läks sinna, kus allikas pidi peituma, ning hakkas tööle.

Mees wangikojast tuli nüüd tema juure oma ülesannet üleandma. Ta algas pikemat kõnet ametlikus stiilis, milles ta wangi paranduse juures kahtles jne. Aga edasi ta ei jõudnud.

Grels nokutas temale lahkesti naeratades pead ja lõikas ainsa pilguga ta sõnawoolu katki. Ilma pikema seletuse ta pistis ta labida maasse, ja kuna mees wiha pärast wait jäi, hakkas ta tööle.

See edenes ruttu; raud kõlises haledasti wastu kiwi, ja Grels oli noorem ja tugewam kui enne, kuna päike tema ümber ja tema sees sädeles.

Õde ja wend seisis tumalt ja wahetisid üksteisele kahwatusse, muutunud näkku. Nad ei waadanud, nagu waadatakse midagi tõelikku, waid nad waatasid üksteist kui midagi tontlikku, nagu see wõib ilmuda ärkwa hinge ette, kui järsk walgusemõju wäliseid tundeid halwab. Nende tunded olid sõnadeks liig sügawad. Keeletus kõitis nende keeli, olewikku nende jaoks ei olnud, ainult minewiku mälestused ärkasid neis jälle kehalikul kujul.

Seal olid pikad leina- ja kibeduseaastad õele, tume tarduwus wennale; seal oli lootusetus kannatlikult wõidetud päewa kohuses ja wangikambri tühjuses. Seal seisis surm nende wahel, tegu, mis oli häwitanud nende mõlemate elu; halwawalt külmalt tõusis see ühes weekose häälega nende wahele.

Wend tõstis wiiwitades ja pelglikult oma käe; õde nägi seda liigutust, kohtas seda pilguga ja wärises. Silmapilgu waatlesid nad mõlemad sellele kaele, nagu näeksid nad weel were jälgi selle küljes. Nad olid üksteisele weel sama kaugel kui tookord, ja kui nad oleksid rääkinud, siis oleksid sõnad neid ainult wõinud igawesti lahutada.

Aga nad waikisid; käsi wajus tagasi, sama pelglikult kui ta oli sirgunud, ja silmad kohtasid üksteist uuesti, ja weel sügawamini kodus mälestus neid enesse.

Seal olid õe unistused ootawast õn-

nest, seal oli wenna nooreea lootus ja tema taltsutamata lust tegewuse järele, wõimu ja elu järele. Mõlemate huuled tuikusid ärduses, ja nad läksid weel kaugemale tagasi. Nad nägid üksteist sõpruses ja mängus ja teadwuseta soojades tunnetes; nad uurisid üksteise kahwatanud näost kadunu jälgi, nagu põletatud paberi tuhast otsitakse kirja jälgi.

Pikkamisi tuli mõlematesse muudatus, seest tuli ta ara walgusega, mis lagunes helkiwalt silmadesse ja tungis kuni wereta nahani. See polnud enam ise oma olewus, mis kumbki nägi, ja teine ei olnud selles enam wõõras. Sild oli tekkinud hinge ja hinge wahele, kätte oli jõudnud ime tund. Wend ja õde kokku saadetud nagu kastetilka kastetilka, mälestuses kõik see hea, mis nad koos tunnud, mõistsid nad üksteist ja unustasid iseenese, sulatatuna samasse kaastundesse ühes oma rikkunud eludega. Seal polnud enam üks, kes pattu teinud, ja üks, kes walu kannatanud. Seal oli üks walu mõlematel ja mõlematel oli üks ja sama lootus, mis sellest tõusis. Kumbki neist ei teadnud, kumb neist esimese liigutuse teinud, kelle silmad teise silma pisarad meelitanud; üksteise käte wahel olid nad ja nende pisarad woolasid. Ja et see sõnadeta sündinud, siis ei piirdunud see ka sõnadega. Sügawast sügawikust tuli see, wahetumalt ja lõpmata.

Kui nad üles waatasid, töötas isa labidas rõõmsasti kõlades. Käsikäes nagu lapsed lähenesid nad talle. Ta waatas nendele ja nokutas pead, nagu näeks ta just seda, mida ta näha oli lootnud, andis neiule käega märku weidike oodata, kummardas siis alla ja löi tugewasti maasse. Suur kiwi weeres nende ees mäekülge mööda alla; üles tõusis sulisew, rõõmus hää.

Grels wiskas labida käest ja tõmbas lapsed oma rinnale. Sirgesti ja naeratades seisis ta, silmad selged ja nägu hele, waba. Weekiir tõusis pärleid wises ja sirades tema jalgade alt üles päikese poole; wesi woolas maaaluse rõhu tagajärjel mullast, niisutas nende riideid, kukkus maha ja nirisest kui ojakene läbi lillede ja roheline muru edasi. Nagu laul tungis see wiis üles, wärskena ja wahetumalt, weel pisut sogane sawist ja liiwast, muutus äkki sirawaks

ja selgeks ning muutus lõpuks kõige kenamaks kogu maailmas.

Nad seisid seal ja silmitsesid seda käsikäes, täis waikset imestust. Pilk päikesekiirte ees maha löödud, lehwisid

nende unistused üle jõe sinise weepiegli sinna, kus tee neid wiis wastu nende kodule ja tulewasele elule.

Ja nõnda lahkusin ma neist.

(Lõpp.)

Araandmine.

Austria kirjaniku Willy Reese ajaloolik jutt.

Wäikeselkaljusaarel Atlandi ookeanis istub üksik mees väikese, kehwa wälimusega majakese ees ja wahib waikides wälja öösse.

Waikus walitseb ümberringi, wähe- matki tuuleõhku ei liigu, ühtegi lindu pole kuulda ja ainustki inimesehäält ei kosta. Wahetewahel tõuseb üksiku mehe rinnast sügaw ohe ja mõtiskledes äigab ta siis igakord käega üle kõrge otsa- esise, millele tume juuksesalk langeb.

Öö on kõik waikusse mähkinud, waid sügawal all mühisewad ja mürtsuwad murdlnained wastu kaljut, mitte iial wä- sides, mitte iial rahustudes näriwad ja pesewad nad, ja kiwi langeb kiwi kül- jest ning kukub sulpsatades alla ääre- tumatesse woogudesse.

Äkki lööb taewas heledaks; walguse- jõgi ilmub taewasse, et langeda merele ja maale, maa, wesi ja taewakumm helgiwad imetaolises hiilguses. Ainult hetke aega kestab see kummaline ilmutus, ja uuesti walitseb wana kiuslik pimedus.

Üksik mees wäikesel pingil on oma unistustest üles kohkunud.

„Meteor!“ sosistas ta. „Meteor! Len- das sama ruttu kui lendawad inimesed, riigid ja kroonid . . . Sama ruttu!“

Ja siis waob ta jälle tumedasse wai- kusse. Kaugele lendawad ta mõtted, üle maa ja mere, üle aja ning ruumi...

Pariisi lähedal St. Cloudi lossi kal- liste mööblitega warustatud toas wiibib keiser Nopoleon I. keisrinnaga juttu aja- mas. Keiser on erutatud, karedasti ja lühidalt kõlawad ta sõnad, kuna keis- rinna Josefine wahetewahel oma peene, pitsidega warustatud taskurätiga oma silmi pühib.

„Ja mina ütlen Teile, madam,“ hüüab keiser, „Teie peate selle ohwri tooma riigi heakäekäigule . . . peate, sest see on monarkia seisukorrale wajalik.“

Josefine hääl wärises, kui ta wastas: „Teie eksite, sire, petate ennast ja maailma, kui seda usute!“

Äkki aga tõuseb ta punase samme- tiga ületõmmatud tugitoolilt, millel ta istunud, ja astub kiirel sammul keisri ette. Ta silmad wälguwad, kui ta jätkab:

„Wõi ei, tahan seda Teile paremini ütelda! Teie petate maailma, aga mitte ennast, sest ainult oma jultunud au- ahnuse pärast tahate Teie meie abielu lahutada! Waene Josefine Beauharnais ei sobi Teile enam naiseks. Teie ta- hate saada würstitütred ja Austria troo- nilt pakutaksegi Teile juba üht seesu- gust. Ja Teie kahmate sellest kinni, ohwerdate minu külma südamega, minu, kes hädas ja ohus, mures ja õnnetuses ustawalt on Teie kõrwal seisnud! . . .

Weel ühe sammu astub ta keisrile lähemale, kes sõnatult oma ette wahib.

„Kas teate, sire,“ räägib ta edasi, ja ta palaw hingeõhk puudutab keisri põske, „kas teate, mis Teie kawatsus on?! . . . Araandmine! . . . Teie ta- hate . . .“

Nüüd kargab keiser järsult jalule.

„Mitte enam edasi, madam! Teie ei tea, mis räägite!“ ütleb ta külmalt ja lõikawalt.

„Oo, seda tean ma väga hästi! Liig hästi! Teie piiritu ahnus pole Teid weel küllalt kõrgele kannud, Teie näete weel kõrgemaid kõrgusi oma ees, kui need, kuhu Te juba olete jõudnud, ja sinna poole tüürite Teie nüüd! Aga hoidke ennast . . . langemine wõib tulla purustaw, häwitaw! . . .“

Napoleon teeb kärsitu käeliigutuse.

„Jätke sõnakõlksud, madam! Jõuame kord sihile. Minult põhjendatud monarkia seisukord nõuab, et riik minu majale jääb. Meil ei ole lapsi ja sellepärast. . .“

„Sellepärast tahate ennast minust lahutada; miks tahate minu südame murda? . . .“

„Ütlesin Teile juba, Josefine, et ma lahutust Teist kahetsen, aga ta on vajalik, hädasti vajalik!“

Keisrinna nuuksub ägedasti, kui wastab:

„Ja kui Te seda kahetsete, miks Te seda siis soovite? Kas ei wõi Eugen, minu poeg . . .“

„Tema on waid minu wõõraspoeg!“ wastab keiser külmalt. „Kindral Beauharnais poeg ja ei wõi seega saada minu järeltulijaks!“

Josefine wangub tugitooli juurde tagasi.

„Teie ei taha teisiti, sire,“ ütleb ta tasakesi. „Teie annate ära ustawa südame . . . Ärgu see süü Teile iial kätte tasugu!“

„Jätame see!“ wastab keiser tõrjudes. Ta kõlistab.

Ilmub teener.

„Suurkantsler Cambaceres tulgu lahutusaktiga!“ käsib Napoleon.

Sügawa kummardusega lahkub teener.

Rahutult rändab keiser toas edasi ja tagasi. Josefine tasast nuuksumist ei näi ta kuulwat.

„Ärgu lahkugu Teist õnn, sire!“ ütles keisrinna tasakesi. „Ja ärgu olgu Teil iial waja seda tundi kahetseda! Minu armastus aga peab Teile jääma, kuigi mu süda lõhkeb! . . .“

Cambaceres tuleb.

Keiser läheb temale wastu.

„On Teil akt kaasas?“ küsib ta karsitult.

Suurkantsler tahab akti keisri kätte anda, see tõrjub käega.

„Lugege ette!“ käsib ta.

Cambaceres loeb:

„Tema majesteet keiser ja tema majesteet keisrinna on ühelmeclcl otsustanud oma abielu lahutada . . .“

Keisrinna kohalt kajab waikne kahin.

„Tema majesteet on minestusse langenud!“ ütleb Cambaceres ehmudes.

Josefine lamab minestanult tugitoolil.

Rahulikult läheb keiser kella juurde

ja kõlistab. Kohe ilmuwad mõned keisrinna daamid.

„Tema majesteet,“ ütleb Napoleon neile, „on haigeks jäänud. Wiige ta tema tuppa!“

Keisrinna kantakse wälja.

Waikselt pöörab keiser suurkantsleri poole:

„Jätke lahutusakt siia; ma kirjutan temale alla, ja kui tema majesteet jälle kosub, pange akt ka temale allakirjutamiseks ette!“

Suurkantsler lahkub.

Ja kui tund aega hiljem keiser oma kaardiwäe eest läbi ratsutab ja kui talle nende suust mürisew „Vivel'empereur!“ wastu kajab, kui keisrikotkad, mis on lehwinud Austerlitzis ja Jeenas, Eylau ja Friedlandi juures, Saragossas ja Madridis, Aspernis ja Wagramis, saluudiks kummardawad, kui trummid põrisewad ja pasunad kajawad, siis ei märka keegi sellest wäikesest, läbitungiwate silmadega mehest ja tema oliiwikarwa näost, et ta praegu külmawerelisest kõige kallima ja ilusama enesest on eemale lükanud, mida inimene siin maailmas iial wõib leida ja omada — lõpmatu ustawa ja armastawa südame! . . .

On 18. juuni aastal 1815.

Waterloo ja Mont St. Jeani wäljadel müriseb suure lahingu kahurimürin, mille tagajärje küljes ripuwad Napoleoni kroon ja riik.

Külma pilguga waatab suur lahingutemeister alla wõitlusele. Wäeosa wäeosa kannul saadetakse ette tormijooksule Inglise-Saksa seisukohtade peale, kuid ainust sammugi ei nihku raudne hertsog Wellington oma kohalt.

Liikumatul silmitseb Napoleon lahingu käiku; tema näol helgib waikne rahutus.

Karsitult waatab ta praegu lähemale kihutawale marshall Neyle wastu.

Sügawale langetab kindral keisri juurde astudes mõõga.

„Sire,“ teatab ta, „meie tagawarad on otsas; ei ole enam ainustki meest!“

Keiser pörutab wihaselt jalga.

„Siis korraldage uus tormijooks wana wägedega, marshall!“ käsib ta ruttu.

„Sõdurid on täiesti wäsinud, sire,“ wastab marshall aupaklikult.

„See peab minema!“ kurjustab Napoleon. „Me peame need inglased täna hävitama! Ja on see sündinud, siis oleme Berliinile ja Wiinile lähemal kui Brüsselile!“

„Aga feldmarshall Blücheri sõjavägi?!...“ waidleb marshall.

„Ah!“ tähendab keiser. „See on Ligny juures löödud ja Grouchy seisab tähelepanelikult tema wastas. Sel puhul, kui ta peaks katsuma siia neile inglastele appi tulla, olen ma käsu annud teda kinni hoida, talle kallale kippuda ja teda lüüa!“

Marshalli pea wajub heakskiitwalt longu.

„Aga,“ jätkab keiser, „siin, siin peame laua lagedaks tegema! Siin peitub hädaoht, Blücher pole meile kardetaw!“

„Siis wõiksime wahest,“ ütleb Ney, „Grouchylt mõni tuhat tagawarameest siia tõmmata?“

Napoleon mõtleb pisut aega, siis ütleb ta:

„Ma saadan temale selleks käsu!“

Edasi woogab wõitlus.

Uuestikokkuseatud tormikolonna eesotsas tormab marshall Ney isiklikult Mont St. Jeani wastu.

Paremal ja pahemal pool temast langewad ta wapräd mehed. Aga kui wäga surm ka suurt lõikust peab, julgesti tormawad Prantsuse wäed ette ja waimustatult kõlab nende hüüd, Vive l'empereur!“ üle lahinguwälja...

Tund möödub tunni järele.

Kuid tagajärg ei taha ilnuda.

„Grouchy sõjawäed peaks warsti siin olema!“ ütleb Napoleon tasakesi.

Ta huuled tuikawad ja käed mängiwad närwilikult hobuse ratsutitega.

„On wiimaseim aeg!“ pomiseb ta.

Ja waata!

Äkitselt kerkiwad St. Lambertuse kõrgustikkudele prantslaste wäetiwal sõjawäeosad. Nad tulewad Wavre suunast, kus seisab Grouchy.

Naeratus lehwib keisri näost neid nähes üle.

„Wiimaks ometi!“ sosistab ta kergendatult. „Ja nüüd wiimane, otsustaw löök!“

Ja alla näeb ta tulewat kõrgustikkudelt sadandeid, tuhandeid, alla lahinguwäljale, kus nad peawad lõpuotsuse andma.

Waljumini mürisewad suurtükid. Tuled walguwad St. Lambertuse met-saga kaetud kõrgustikkudelt. Ratsasal-gad kihutawad sealt alla.

„See on wõit!“ hüüab Napoleon.

Siis kihutab marshall Ney lähemale.

Ta on werine. Ta õlalapid on maha kistud. Pooleni murdunud on ta mõök, mida ta käes hoiab, surnukahwatu on ta nägu.

„Äraandmine!“ hüüab ta ähkides.

„Äraandmine! äraandmine!“

„Äraandmine!“

Keisri käsi kahmab südame juurde. Ta usub, et õieti pole kuulnud.

„Mis on?“ küsib ta põnewalt.

„Oleme ära antud, sire!“ hüüab marshall. „Grouchy ei ole feldmarshall Blücherile kallale kippunud. Ta on tema eest taganenud ja wõitleb Wavre juures ainult ühe wäikese osa Blücheri wäega, kes seisab kindral Thielemanni juhatusel. Tema reserwid pole kohale jõudnud.“

Keisri nägu kahwatab.

„Aga... seal need... sõjawäed...?“ küsib ta hääletult ja osutab selle juures St. Lambertuse poole.

„On Blücheri eelwägi, Zietheni korpus; meie oleme kadunud!“

Keiser rebib hobust ratsutitest, nii et see püsti tõuseb.

Siis jälle... kõige lähemal läheduses... kajab hüüe:

„Äraandmine!“

Ja ikka enam sõjawägesid woolab St. Lambertuselt alla. Prantsuse wäerind on läbi murtud. Algab põgenemine. Peatus on juba wõimatu.

„Äraandmine!“ kajab. „Oleme ära antud!“

„Äraandmine!“

Kuidas see sõna Napoleoni äkki haarab! Ta kisub ja wapustab ta südant, nii et ta oma käed krampplikult sinna peale surub.

Ja miks ometi... miks peab ta nüüd äkki, nüüd, keset lahingumürinat, keset sakslaste ja inglaste wõiduhõiskeid, keset oma sõjawäe kaebehüüdeid, keset surma ja hukatust — miks peab ta nüüd äkki mõtlema waiksele toale St. Cloud lossis, kus ka wiibis üks äraandja, kuidas seda juba aastate eest üks ilus nuttew naine temale wastu hüüdnud?

Ja ometi wiibisid tolles toas ainult keiser ja keisrinna!?

„Äraandmine!“ hüüab korraka üks wana grenader ja kahmab ta hobuse ratsutitest kinni. „Me oleme kadunud — päästa ennast!“

Halli habemega wanamees kahmab oma keisri käest kinni. Palaw pisar langeb ta silmist sellele, kui ta kordab seda hirmsat sõna:

„Äraandmine!“

Tarretult kui kiwikuju istub keiser hobuseturjal, kuidas ka kuulid tema ümber wilistawad.

Mälestus ei lase teda lahti.

Kaks suurt, ilusat naisesisilma silmitsewad teda pealekaebawalt, kaks huult liiguwad paludes, ja esile kerkib ta silmade ette waikne kalm La Malmaisoni pargis . . . Alles möödunud aastal on see kalm kattunud, ja kui kuninglik naine hauda sängitati, ütlesid inimesed:

„Ta suri murtud südame kätte! . . .“

Ja see sõna tuleb keisrile meelde.

Ta nägu muutub tuhakarwaseks.

Kas suri see naine tõesti selle kätte?

„Äraandmine!“ kajab igalt poolt.

Tekib piiritu segadus. Tihe inimestemurd tormab keisrist mööda.

„Päästku ennast, kes wõib!“ hüütakse. „Kõik on otsas!“

„Kõik on otsas!“ pomiseb ka suur lahingutejuht kahwatanud, tuikawail huulil.

Seal kahmab raudne käsi keisri hobuse ratsutitest kinni.

See on marshall Soult.

„Päästke ennast, sire!“ hüüab ta.

„Mitte waenlased ei häwitanud meid, waid äraandmine!“

Ja kaasa kisub ta Napoleoni hobuse. Keiser laseb kõik waikselt sündida.

Edasi läheb ta metsikus kiires põgenemises, edasi läbi ööd Jemappesse

ja edasi Pariisi . . . edasi . . . edasi . . . St. Helena saarele.

Ja Waterloo ja La Belle-Alliance lahinguwäljal pörub Preisi-Inglise wõidulaul ja kajab Preisi sõjawägede tormijooks, kes waenlasi taga hakkawad ajama.

Põrmu langewad keisrikohtad . . .

Maja wäikeses toas, kus Napoleon oma wangipõlwe St. Helena saarel mööda saatis, on haige keiser suremas.

Tema ümber seisawad ta ustawad: Bertrand, tema abikaasa ja Montholon.

Meelemärkuseteta lamab kukutatud sõjawürst woodis. Põnewalt silmitsewad juuresolijad ta nägu. Siis liiguwad ta huuled:

„Minu Prantsusemaa, wapraste meeste maal“ sosistab ta.

Siis jääb jälle waikseks.

Bertrand langeb woodi ette põlwili, palwetab ja paneb oma pea külmale käele, mis woodi äärel ripub. Seal awab keiser silmad ja waatab toas ringi, nagu otsiks ta midagi.

„Josefine,“ sosistas ta. „Kõik oli äraandmine. . .“

Ta silmad wajusid kinni. Sügawamale wajub ta pea patjadesse. Juuresolijate silmadesse tulewad pisarad.

Weel kord awab haige suu:

„Sõjawäesammas . . .!“

Tuksatus käib ta kehast läbi . . . ja siis on kõik mööda . . .

Weel kaua põlwitab ja palwetab Bertrand woodi ees.

Ja ööõhk, mis awatud akendest sisse hoowab, kannab ta sõnad kaugele, kaugele Prantsusmaale, Austerlitz ja Jeenasse, Leipzigi ja Waterloosse . . . ja ka waikse kalmu juurde La Malmaisoni puiestikus . . .

Minu kodu.

P. Grünfeldt.

Ma palju rännanud ilmas laias
ja näinud seal palju ilugi,
kuid ilusam lillepeenardest aias
ja ilusam unenäostki
on olnud mu kodu, mu kodu.

Kui ilus laul ta mu südames kõlab,
kui hällilaul hella ema suus;
ei iial ta lõpe, waid kõlab ja helab,
kuni lehti weel leidub mu elupuus. . .
Sa minu kodu, mu kodu!

Elva.

Saksa kirjanik Kurt Kuchler.

Kolmepäevase loodetormi järele loputas weetõus ühe puukuju Hooge madalsaare ehk laidu kaldale. Jaan Karst leidis ta. Ta wiis ta koju ja puhastas mudast.

Wana madalmerekalur Sören Karst ütles:

„Arwan, ta on pärit Daani laewalt, mis eile Hörner Sandi juures ilma mastideta ja murdunud ninaga randus.“

Ettewaatlikult wiis noor poeg kuju oma kambrisse, asetaski ta lauale pikali ja silmitses teda tõsiselt, mõtiskledes. Meri ja maru olid kuju tublisti wigastanud, olid temasse tekitanud lõhed ja praod, isegi wärwi temalt kohati ära süües. Aga naine, keda ta kujutas, oli nii ilus, nagu Jaan sarnast weel polnud näinud, kuigi ta oli näinud palju naisi ja neiusid, müües isa seltsis Husumi ja Būsumi turul kalu. Naise nägu oli õrn. Ta juuksed, pärg palmikuid, olid bernsteinkollased. Naeratus seisis ta ilusa suu ümber, mis täis headust, nagu ta seda weel polnud näinud isegi ema ja õe suu ümber. Pikkades woltides kattis kuju keha sinine kleit, kuldwõõga niuete ümbert seotud. Walged paljad käewarred õrnade kätega, mis kokku pandud, rüpes. Kleidi palistusse olid kolm ühesugust tähte lõigatud. Kolm korda E.

Jaan Karst ei pääsnud kujust lahti. See oli kui unelm. Ta sinisilmad oma-
sid selle ja kandsid ta hinge põhja. Ööseti magades nägi ta unistades, kuidas rahutul merel ees laewaninas see sinine kuju üles tõusis ja alla wajus, alati sama naeratus õrnal näol, kuni tuli maru, mis ta laewanina küljest, lahti kiskus ja halastuseta paiskas sügawasse mürisewasse meresse.

— — —

Möödus hulk aastaid. Jaan Karstist sai kalur nagu ta isagi. Puukuju ripus toanurgas Jaan Karsti woodi kohal. Ta silmitses teda tihti igatsusega, millele ta ei osanud nime anda.

Ta oli 26 aastat wana, kui tapärast isa surma esimest korda läks Espjergi

sadamasse kalu müüma, mida tal paadis nii palju oli, et nad juba tahtsid lämbuda. Põhjameri kõrge sinitaewa all oli täis hiilgust. Wäikesed majad Espjergi sadama ümber, terawad ja wanad, näisid kummaliselt naeratawat.

Jaan Karst seisis paadis ja müüs naistele, kes üle maandumisplangi lähenesid, kalu. Tükk tüki järele, wiisteistkümmend tükki krooni eest.

Äkki seisis tema ees noor naine sinises kleidis. Kitsastes kätes, mille nahk näis läbi paistwat, oli tal turuwõrk.

„Krooni eest,“ ütles ta naeratades.

Kaiurile Jaan Karstile läks see südamesse, nagu oleks ta kuulnud õrna kellaheli. Ta waatas üles ja ehmus naise naeratuses wõlutuna. Ta unustas kalad, kes ta käte wahel saba laksutasid. Neiu punastas tema pilku nähes kuni juusteni, mis nagu pärg ta pead ümbritsesid. Naised, kes kaluri ümber seisisid, tonkasid teda, kärsitult ja naerdes. Siis ärkas Jaan, laskis pea longu ja pani talle kalad wõrku.

Neiu lahkus, paenduwana ja kergesti läks ta üle silla maale. Jaan waatas temale järele. Päikese käes sirasid neiu walge kaela kohal ta juuksed.

Lõunaajal nägi ta neiu uuesti. Pikkamisi lonkis Jaan üle Espjergi ruruplatsi. Neiu seisis ühe poe lahtisel läwel. Ta tõstis silmad ja tahtis lahkuda. Ruttu teretas Jaan, wõitis oma arguse ja ütles ruttu:

„Teie sarnanete täpselt puukujule, mille maru neliteistkümmend aastat tagasi meie saare randa paiskas. Kujur on selle wististi Teie näo järele nikerdanud. Teisiti ei wõi see olla.“

Neiu naeris pisut ja raputas pead. Ta juuksed sädelesid kollastena.

„Ah,“ ütles ta, „neljateistkümmend aastat eest ei käinud ma weel kooliski.“

Jaan Karst noogutas tõsise näoga.

„Tema sinise kleidi palistusse on tähed lõigatud. Kolm korda E.“

Neiu waatas temale näkku. Ta silmis seisis äkki imestus. Hämmastusega ütles ta:

„Minu ema nimi oli neiu põlwes Elva Elversen ja ta elas Esbjergis.“

Jaan waikis hetke aega ja silmitses neitut, suurelt ja imestanult. Siis sosistas ta kummalise näoliigutusega:

„Kolm tähte kleidil tähendawad: Elva Elversen Espjergist. Teisiti ei wõi see olla.“

„See on väga kummaline.“

Neiu waatas temast mööda. Ta sinine pilk kadus taewalaotusse. Siis ütles ta tasakesi:

„Tahaksin seda näha.“

Jaan Karst wastas ruttu, neitut silmitses põlewa pilguga ja tundes, kuidas weri talle südamesse woolas:

„Ta ripub minu toas. Olen Jaan Karst ja elan Hooge madalsaarel oma ema seltsis. Tee ei ole pikk.“

Poest hüüdis hääl, kare ja wali:

„Elva!“

Neiu jahmatas ja kadus poe tumedusse. Sekundi aega, tumeda warjuna, nägi Jaan üht halli nagu tusase suuga nürida habeme kohal.

— — —

Möödus neli aastat. Kui Jaan nikerdatud puukuju waatles, mis ikkagi weel ta woodi kohal rippus, siis mõtles ta Espjergi neiuale ja tema naeratusel õrnusele. Olles merel, ei teadnud ta, kuhu pidi oma igatsuse laskma rännata — pildile kambris wõi Espjergi. Temast sai aja jooksul unistaw mees, kinnisem ja üksikum teistest, kes elasid Hooge madalsaarel.

Istudes ühel päewal wana ema seltsis widewiku ajal õhtulaua ääres, astus tupp keegi kummalise wälimusega mees Tulija kandis meremeheriideid, aga ta kuju ja nägu ei ilmutanud midagi merimehelikku. Ta suur pea istus sügawal, peaaegu ilma kaelata laiade õlgade kohal, mis olid nagu küürad. Ta habemetu nägu, hall ja kandiline, täis wolte, näis piiratud olewat walust. Suur suu oli raskemeelselt kõwer ja silmad, wäikesed ja kulmukarwadeta, seisid wäsinult ja hiilguseta tumedates koobastes. Juuksed olid tal hallid ja õredad.

„Wabandage,“ ütles ta tasakesi ja kõlatuma häälega. „Olen laewaomanik Daanimaalt ja mul oli laew, mis kaheksateistkümmend aastat tagasi Hooge madalsaare ees põhja läks. Inglise traa-

lerid wõtsid meid tookord laewale. Nüüd juhtusin mõni nädal tagasi ühe Hooge madalsaare laewamehega kokku; tema jutustas, et tookord meri ühe nikerdatud puukuju siia randa olla wisanud.“

Ta jäi wait ja tõmbas sügawasti hinge, waadates oma wäsinud silmadega põnewalt emale ja pojale, kes olid püsti tõusnud.

Jaan Karst ütles hämmastusega:

„Jah, mina leidsin selle kuju. Olin kaksteistkümmend aastat wana.“

Wanamehe näost lendas üle tuksatust. Ta ajas pea ette.

„On Teil see kuju weel alles?“

„Teie wõite teda näha.“

Nad läksid üles tuppale.

Wana mees seisis kaua kuju ees. Liikumata, sõnatumalt. Kuju naeratas õrnasti nagu kaheksateistkümmend aasta eest. Kitsad käed seisid tal kokkupandult sinises rüpes.

Siis ütles laewamees pilku pöörmata:

„See kuju on rannawara. Ta kuulub Teile. Aga ma paluksin . . .“

Ta jäi wait.

Jaan Karst nägi sügawat meeleliigutust wanas näos ja õnnesära, mis ta silmade wäsimusest läbi murdus. Aga tundes ise oma koormat ning häda, ei teadnud ta, mis wastata. Wiimaks ütles ta kogeledes:

„Pea Teile selle kuju küll andma. Aga nii ruttu ei wõi ma temast lahutada. Kui tagasi tulete, kolme päewa pärast samal ajal, siis peate ta saama.“

Ta waatas waluga maha. Äkki üles waadates, küsis ta ruttu ja tõstis kae sinise palistuse juurde:

„Kas tähendawad need tähed Elva Elverseni Espjergist?“

Wanamees waatas ehmudes üles.

„Jah,“ ütles ta, „Elva Elversen Espjergist.“

Ta hääl kajas ärewalt nagu kare ja walus armastussilitus.

„Tulen tagasi.“

Ta lahkus ruttu.

Jaan nägi, kuidas ta läbi widewiku sammus postilaewa poole, wäsinult, suur pea kõrgete õlgade wahel. Weel samal päewal kirjutas Jaan kirja Elva Elverseni tütrele Espjergi.

Elva tuli priskena ja julgena, elawamana kui tookord, just nagu ärganult. Jaan nägi kuldsõrmust tema pahemas käes. Ta saatis tulija alumisse tuppa, kus wana ema, kidurana, wäiksena, walged juuksed musta siiditanu all, ahju ääres pingil istus.

Neiu wõttis loori ja kübara peast ning küsis põnewalt puukuju järele ja ka wana laewamehe järele, kellest Jaan temale oli kirjutanud. Jaan silmitses teda üksisilmil. Kuidas noor naeratus neiu näo heledaks tegi! Millised sirawad tuled ta kollastes palmikutes tant-sisid! Nõnda hiilgas puukuju nägu, kui sealt mõni päiksekiir üle helkis.

Enne kui Jaan sai wastata, koputati, ja tupp astus wana laewamees. Ta ei saanud teretust suust wälja. Waid wahtis põnewalt noorele naisele. Siis äigas ta kõhna käega üle otsaesise ja silmade, nagu oleks ta tahtnud eemale peletada unepilti, mis teda narris. Kohmetult so-sistas ta:

„Elva Elversen?“

Neiu ütles tasakesi ja meeleliigutu-sega ja silmitses mehe ärewat nägu oma pilgu hereda sinaga:

„Elva Elversen oli minu ema!“

Rauk sules sekundiks silmad ja hingas sügawasti. Siis läksid nad üles tuppa.

Jaani ema waatas neile järele, liikumatuna, wäsinud silmil, nagu inimene, kes enam aru ei saa, mis ta läbi elab.

Puukuju seisis Jaani kambris wäik-sel laual. Wana laewamees, kelle suur pea näis weel sügawamale õlgade wa-hele olewat wajunud, süwenes tema waatlemisse. Jaan Karsti pilk puuris enese neiu näkku, milles puukuju, mls kaheksateistkümme aastat tema woodi kohal rippunud, oli muutunud õndsaks elamuseks. See oli nagu unelm.

Wiimaks küsis neiu, wiiwitades, süda täis aimdust:

„Tundsite Teie minu ema?“

Rauk tõstis pea üles.

„Jah,“ ütles ta. „Nägin teda Espjer-gis, kui ta Teie wanune oli. Ta oli kih-latud ja õnnelik. Mina olin rahutu meri-mees ja tundsin, et ma teda enam jälle näha ei wõinud. Palusin üht sõpra, kes Flensburis puunikerdaja oli, tema kuju mulle laewaehteks nikerdada. Nõnda lendas ta minu laewa ees läbi waikuse ja tormi ning mina olin õnnelik ja üksik.“

Tema silmad, mõtisklewad, täis päi-kest, rändasid aknast wälja. Põhjameri seisis hallina ruttawate pilwede all, mis udukobaraid oma järel wedasid.

Neiu istus toolil, käed rüpes koos, silmad kindlasti raugal. Ta näis unis-tawat. Ta huultel seisis naeratus, pooleni kurb, pooleni õnnelik.

Siis wõttis rauk laualt kuju, andis noorele kalurile kätt, tänas ja lahkus.

Noored inimesed waatasid üksteisele otsa. Neiu nägi walu Jaani suu ümber. Ja ütles siis tasa:

„Teie olete seda kuju wäga armas-tanud?“

„Jah, wäga.“

Jaani waatas temale põlewalt. Neiu otsaesine punastas. —

Jaani seisis weel laua juures, keha raske, silmad pooleni suletud, kui pos-tilaew juba ammu hallil Põhjamerele sõitis.

Tuli widewik.

Wäljast kajas halli sulase põruw hää:

„Jaan!“

Jaani ehmatas. Jah, tõsi, nad tahtsid sel ööl oma laewaga wälja sõita Dog-gerbanki juurde.

Rändaw igatsus.

H. Wühner.

Taewasinas sillake
Läheb pitwelt pitwele.

Oma igatsuse ma
Lasen sinna rännata.

Tee tal imearmas näib,
Waikides ta käib ja käib,

Käib jawist ei tahakski
Enam tulla tagasi.

Juan Gomarez.

Saksa kirjanik Karl Götz.

Laudtahwlitega wooderdatud wõõrastetoa seinawaruses, laia, tumepruuni laua ümber, millele mitmewärviliste klaasidega warustatud ampliwalgus langes, istusid jälle nagu harilikult ikka nädalas kord, tornirikka, keskaegse linnakese neli lugupeetud kodanikku. Jutt soras elawamalt kui muidu, imestamisewäärt oli waid, et wana kommertsianõunik kaasa ei rääkinud, waid mõtiskledes oma piibu suitsu näis silmitsewat.

See oli seda hämmastawam, kui oleks arwata wõidud, sest ühest kohalikust sündmusest algatatud teem, — kõige waljum karistus igale mõrtsukateole — oleks õiglaselt mõtlewalt walgejuukseliselt seitsmekümneaastaselt kõige elawamat poolehoidu pidanud wälja tooma.

Aga kes kirjeldab järsku kuulamaäämist, kui kommertsianõunik nende pealekäimise peale pikkamisi, aga kindlasti ütles:

„Et teile, mu härrad, wõiksin selgeks teha, mispärast ma teie nõudeid, igale kawakindlalt ettewalmistatud elukallalekippumisele määrata kõige raskem karistus, ei wõi pooldada, siis pean teile jutustama ühe loo mõrtsukatööst, mis ma ise ühe oma hea sõbra kallal olen toime pannud.“

Toolid lükati tagasi. Kolm kuulajat wahtisid kommertsianõunikule keeletult otsa.

„Usun,“ jatkas see, „et olete üllatatud, aga kui teie selle järele, mis ütlesin, weel suudate mind rahulikult kuulata, siis tahan teile jutustada, mis keegi sajangutest saadik weel pole kuulnud.“

Kolm sõpra, kelle nägudel peaaegu kartlikkus seisis, waikisid hingetumas põnewuses.

„Teie teate,“ algas jutustaja pikkamisi ja asjalikult, sumbutatud häälega ja silmi tõstmata, „et ma möödunud sajangu lõpul peaaegu kümme aastat Mehikos elasin ja seal meie kaubamaja ärilisi suhteid püüdsin kindlustada ning laiendada. Tookord seal maal walitse-

wate üliwäga segaste poliitiliste olukordade peale waadates, pidin ma seda suureks õnneks arwama, et seal warsti wõitsin ühe noore, intelligendi, armastuswäärse ja alati abiwalmi mehikolase sõpruse.

Juan Gomarez külastas mind iga päew, kandis mulle hulga, mitte wäikseid ohwreid ja näis olewat minu südamlikum sõber. Ta aitas mul ka minu äri hästi arendada. Kergesti hirmutaw, mõnikord peaaegu õudne wabisemine ta silmis oli minu arust ta lõunamaalise temperamendi ilme ja ma arwasin, et seda ei maksa suurt tähele panna.

Mis meid weel südamlikumalt sidus, oli meie ühine armastus ääretu laia mere ja tookord Mehikos just mooditunud ning wäga armastatud paadisõidu wastu Kuna minu korter merele lähemal seisis, siis olid mõlemad paadid minu juures hoiul.

Ühel päewal tahtsime sõitma minna Mehiko lahe kõige kõrwalisemasse, tormirikkamasse ja kaljutihedamasse kohta. Juan, kel sõudjana suur kuulsus, ei sallinud, et ma temaga üheskoos wälja sõidaksin. Nagu alati minu eest tõsiselt mures, tahtis ta nüüdki lahe woolused esiti üksipäini läbi proowida. Mina pidin ta sõitu kõrgelt kaljult silmitsema ja oma paadi äärmiseks puhuks walmis hoidma.

Palawikliku põnewusega järgisin ma, kuidas Juan kõrgete laintemägede wahel töötas. Olen weendunud, et ta kardetud kaljuwetest mängides oleks läbi ristelnud, kui mina ta tingimata hukkumist kindlasti ei oleks ette walmistanud.

Tema suure paadi pambusewitsad olid nimelt kõik katki murtud ja nägematult kinni kleebitud massiga, mis wee sulatawusele kõige enam waid weerandtundi wõis wastu panna. Wesi pidi Juanil juba mõne minuti järele paadis olema. Murdusid aga witsad kord, siis wõis ruttugaasiw ja kangesti uimastaw wedelik, millega ma paadi seest määrinud, oma mõju awaldada.

Juan, kes pealegi suur ujuja ei ol-

nud, oli igatahes kadunud. Aga et ta nii ruttu oleks põhja wajunud, seda poleks ma uskunud. Olin veel tähele panna wõinud, kuidas paat korraga enam edasi ei saanud. Hädamärki mehikolane enam ei annud. Nägin waid veel weekeerutist, mis põhjawajuw paat weepinnale järele jättis. Tund aega hiljem teatasin ma politseile tuntud meistrisõitja Juan Gomarezi õnnetusest.

Usun, et teie minuga kauemini ühe laua juures ei taha istuda,“ pööras jutustaja wana doktori poole, kes pikkamisi tõusis ja kübara järele kahmas. „Saana Teie kokkumisest aru. Aga ma palun, kannatage veel hetke aega, sest ma tahaksin Teile veel ütelda, mis pärast ma Juan Gomarezi tapsin.

Minu sõber oli Mehikos tookord nii lühikest aega walitsewate wõimukandjate üks pahematest nuuskuritest. Tema tarwitas minu kaugeleulatawat sõbralikku usaldust selleks, et wõimalikult palju kuulda põgenenud alahoidlikkudest perekondadest, kelle suurema osaga ma veel salajases ühenduses seisin. Kõige pealt aga oli ta sellepärast minu sõbraks saanud, et teada saada miss Ester Edwardsi asukohta, kes oli

oma neiuliku kauniduse ja ülla lihtsuse poolest kuulus ja mõjurikka, samuti oma perekonnaga põgenenud alahoidiku suurkaupmehe Chester Edwardsi tütar, kelle majas ma kui ärilise ühenduse pidaja tihti olin käinud.

Uhel päewal leidsin ma ühest ajalehest hirmsa teate, Ester Edwards olla wõimukandja kindrali korraldusel, kes teda aastate jooksul ilmaaegu oli püüdnud omale wõita, äraandliku tegewuse pärast maha lastud.

Silmapiilk aimasin ma asjalugu; sest peale Juan Gomarezi polnud keegi Ester Edwardsi asukohta teadnud. Mehikolase aktikapid, mis ma tema äraolekul awasin, tõendasid minu arwamisi ja oletusi. Seal leidsin ma ka seks ajaks, mil minult enam midagi tähtsat polnud teada saada, walmis seiswat täpse kawa minu häwitamiseks, mille täpset mõju mul kaheksa päewa hiljem Mehiko lahe kaldal wõimalik oli tähele panna.

Mul jääb veel üle teatada,“ ütles jutustaja üles tõustes kergesti wärisewal häälel, „et Ester Edwards armastusest minu wastu oli jäänud linna, sest tema oli minu pruut. Head ööd, mu härrad!“

Naine kes kuradist kurjem.

Leedu jutt.

Kusagil külas elas mees oma naisega, ja nad elasid nii hästi, et nende wahel ainustki paha sõna kuulda ei olnud. Pool aastat tegutses kurat nende wahel, et neid tülli ajada, kuid see ei läinud tal korda. Ta sülitas wihast ja lahkus nende majast.

Seal tuli temale keegi wana eit wastu, kes niisama ümber rändas. See küsis temalt:

„Miks sa nõnda sülitad?“

Kurat jutustas temale oma loo. Ja wana eit lubas paari uute saabaste ja kinnaste eest abielupaari tülli ajada.

Eit läks parajasti sel ajal, mil mees põllul kündis, naise juurde ja palus temalt esiti leiba. Kui naine temale selle annud, ütles eit:

„Ah, minu armas heategija, kui hea sa ometi oled! Küll peab mees seesu-

gust naist südamest armastama. Tean, et üks teisega nii hästi läbi saate kui waewalt mõni teine paar maailmas. Aga, armas naine, tahan sind õpetada, kuidas teie üks teist veel enam wõite armastada. Sinu mehe pealael on üks hall juuks. Selle pead sa ära lõikama, aga nii, et ta seda ei näe.“

„Kuidas wõiksin ma seda teha?“ küsis naine.

„Noh nii,“ wastas eit. „Kui sa mehele lõunasöögi järele wiid, siis ütle temale, pangu pea sulle sülle ja magagu pisut, ja kui ta uinub, siis wõta taskust nuga ja lõika ta hall juus maha!“

Naine tänas eite ja andis temale ta õpetuse eest veel erilise kingituse.

Siis läks eit põllule ja katsus meest õnnetuse eest hoiatada. Sest ta armas

naine tahtwat teda pärast lõunasööki tappa, et siis rikkamale mehele minna.

Lõunaajal tõi naine mehele süüa, ja pärast söömist palus ta teda maha heita ja oma pead ta sülle panna.

Mees tegi, nagu magaks ta.

Siis wõttis naine taskust noa, et sellega halli juust ära lõigata, kuidas eit õpetanud.

Mees aga, wupsti, kargas talle wihaselt kallale, kahmas naise juustest kinni ja peksis teda kirudes.

Kurat oli seda kõik pealt waadanud ja uskus waewalt oma silmi. Siis wõttis ta pika ridwa, riputas selle ühe otsa külge lubatud kindad ja saapad ja ulatas need, ridwa teisest otsast kinni hoides, kaugelt eidele. Selle juures ütles paharet:

„Ühegi hinna eest ei tule ma sulle lähemale, sest sina oled minust palju, palju targem.“

Nende sõnadega andis ta eidele kindad ja saapad kätte ja kadus kui wälk.

Sõidupilet.

Wene kirjanik A. P. Tshehhow.

„Küllalt nüüd! Enam ma ei joo! Ühegi hinna eest! On wiimane aeg mõistust pähe wõtta. Peab töötamal Tahad sa heameelega palka saada, siis tööta ka ausasti ja puhkamata. Jäta kord lollused! Sina oled harjunud, sõbrakene, oma palka Jumala muidu saama ja wastu wõtma, ja see pole ju ilus . . ., tõesti mitte ilus!“

Saanud ülemkonduktor Podjagin enesele mõned sedalaadi noomitused ütelnud, hakkab ta pagana lusti tundma töö wastu. Kell on juba kaks öösel, aga ta ei küsi sellest, waid äratub energiliselt mõlemad konduktorid ja läheb nende seltsis wagunitesse sõidupileteid kontrolleerima.

„Palun sõidupiletid!“ hüüab ta ja plagistab rõõmsasti tangidega.

Üinunud kujud hakkawad widewikus liikuma, raputawad pead ja näitawad oma sõidupileteid.

„Teie pilet, mu härra!“ pöörab Podjagin teises klassis ühe sõitja poole, kes on kuiwetu, haiglase wälimusega härra ja mantli all polstril magab. „Palun, Teie sõidupilet!“

Magajaträpatab nagupalawik; ta awab silmad ja wahib kartlikult Podjaginile.

„M-i-i-s? . . . M-i-i-s?“

„Räägin Teiega ometi inimese keelel; Palun Teie sõidupiletit.“

„Mu Jumal!“ hoigab kuiwetu mees ja ta nägu tõmbub umbseks; „mu Jumal! Kannatan rheumatismi käes . . . juba kolm ööd pole ma järjestikku magada saanud; wõtsin tunni aja eest morfiumi, et magema jääksin, ja nüüd tuleb see õnnetu minult sõidupiletit küsima. See

on ju ometi halastamatus, ebainimlik. Kui teaksite, kui raske mul on magama jääda, siis Te mind niisuguse rumaluse pärast ei ärataks. Ja misjaoks wajate siis juba jälle minu piletit, kui konduktor seda juba nägi? Lollpea niisugune!“

Podjagin mõtiskleb, kas peab ennast haawatuna näitama, ja jõuab otsusele, et seda waja on teha.

„Palun mitte karjuda! Siin pole kõrts!“

„Aga kõrtsis on inimesed palju halastajamad kui siin . . .“ kõhatab sõitja. „On ometi imelik; olen reisinud kogu wälismaa läbi ja kusagil pole mulle weel seda juhtunud, mis siin sünnib. Nagu oleks elus kurat inimestes tegutsemas, nii küsiwad nad minult ilmast ilma piletit . . .“

„Siis sõitke wälismaale, kui Teile seal elu paremini meeldib! . . .“

„Lollus walitseb siin, mu härra! Sellest pole weel küllalt, et siin reisijaid sütewinguga, tõmbetuulega ja teiste sarnaste naudingutega pikkamisi tapeetakse, waid siin tahetakse inimesi ka lollide formaliteetidega surnuks lüüa. Wõtku teid kurat! Tahab saada piletit! Kust teil siis äkki see agarus tuleb, ütlege mulle seda, mu härra! Kontrolliks oleks see ju hea, aga siin sõidawad ju pooled sõitjad ilma piletita!“

„Kui Te waidlemist ja karjumist ei jäta,“ wastab Podjagin, „siis pean Teie peale lähemas jaamas laskma protokollit teha.“

„See on juba häbematus,“ protesteeris üks kaassõitja. „Ei jäeta haigetki rahule . . . Siis olge ometi kaastundlik!“

„See härra algas ju ise tälli!“ mü-

ristab Podjagin. „Hea küll, ma ei nõua Teilt enam kaarti. Ieie teate väga hästi, et ma waid oma kohust täidan. Kui mu teenistus seda ei nõuaks, minul poleks Teie piletiga midagi tegemist. Võite jaamaülemalt seletust küsida. Küsige temalt, kui tahate!”

Podjagin kehitab õlgu ja lahkub kupeest. Esiti tunneb ta enese pisut haawatud olewat, aga kui ta mõned wagunid on läbi waadanud, hakkab ta oma ülemkonduktoririnnas rahunema, mis silmanähtawalt pärit on ta südame-tunnistusest.

„Tõesti polnud waja haiget äratada,” mõtleb ta. „Kuid igatahes pole mina selles süüdi. Nad usuwad seal, nagu oleksin ma seda teinud ajawiiteks, ja ei tea, et seda nõuab minu teenistus. Kui nad ei usu, wõin neile ju jaamaülemale tuua!”

„Järgmine jaam. Rong peatab wiis minutit. Enne kolmandat kella astub teatud kupeesse Podjagin ja temale järgneb punase mütsiga jaamaülem.

„See härra seal tõendab,” algab Podjagin, „minul ei olla õigust temalt piletit nõuda, ja tunneb enese olewat haawatud. Palun, härra jaamaülem, seletage sellele härrale, kas mul on õigus pileteid kontrollorida wõi ei ole.”

— „Härra,” pöörab Podjagin kuiwetu reisiija poole, „nüüd võite härra jaamaülemalt küsida, kui Te mind ei usu.”

Haige kehas käib tuksatus läbi, nagu oleks teda mõni waablane nõelanud. Ta awab silmad ja wajub meeletlikku näoga jälle polstrile tagasi.

„Mu Jumal! Wõtsin nüüd teise morfiumpulbri, ja waewalt sain silmad kinni, kui mu jälle äratatakse. Ma palun Teid, halastage minu peale!”

„Teie võite nüüd härra jaamaülemaga rääkida. Küsige temalt kas mul on õigus Teilt piletit küsida wõi ei ole.”

„Seda on võimatu veel kannatada. Siin on Teile pilet, ja kui tingimata tahate, ostan veel wiis piletit, aga jätke mu Jumala pärast kord ometi rahule! Nagu näen, pole Te paraku iial haige olnud. Oh, millised halastamata inimesed!”

„See on ju lausa narrimine,” tähendab keegi wanem härra. „Ma ei mõista üldse . . .”

„Jätke see,” ütleb jaamaülem ja tõmbab konduktori välja.

Ülemkonduktor teeb imestawa näo ja lahkub jaamaülemaga wagunist.

„No tee siis weel kellelegi õigust,” mõtleb ta. „Tõin temale jaamaülemale, et ta rahustuks ja minu sõnadest õieti aru saaks, ja tema . . . wihastab!”

Järgmine jaam. Rong seisab kümme minutit. Kuna Podjagin puhweti ees seisab ja sidronisoodat joob, lähenevad talle kaks härrat.

„Kuulge, härra ülemkonduktor,” pöörab üks neist Podjagini poole, „Teie ülespidamine haige reisiija wastu on kõiki sõitjaid wihastanud. Kui Teie haawatud reisiijalt wabandust ei palu, teatame sellest raudtee direktorile, kes meie sõber on.”

„Aga mi-mina...,” kogeleb Podjagin. „Meie ei nõua seletusi, waid teatame Teile ainult, et kui Teie sellelt härralt wabandust ei palu, meie tema eest siis wälja astume.”

„Aga muidugi . . . , ma palun väga...” Pool tundi hiljem, kui Podjagin walmis on mõtelnud sõnad, millega ta reisiijaid wõib rahustada, aga mis ta aule ka wiga ei tee, läheb ta jälle kupeesse, kus haige asub.

„Härra,” pöörab ta magaja poole, „siis kuulge mind ometi!”

Haige kehas käib läbi wärin; pikkamisi tõuseb ta istukile.

„Mis?”

„Ma . . . nimelt . . . kuidas see nüüd jälle oli? . . . Ärge olge pahane . . .”

„Oh, wetti!” hoigab haige ja kahmab käega südame kohale. „Wõtsin parajasti kolmanda morfiumpulbri, ja juba jälle . . . Oh Jumal! Millal lõpeb küll see hirmus piin?”

„Ma . . . minust . . . wabandage . . .”

„Kuulge, mu härra, laske minu lähemas jaamas wälja minna. Oh, ma suren!”

„Kuulmata asi,” kisendab publik wihaseks. „Katsuge, et kaote! Peate saama hea peapesu! Edasi, mars, wälja!”

Podjagin teeb käega tõrjuwa liigutuse, ohkab ja lahkub kupeest. Ta lähem oma teenistusekupeesse, istub laua äärde ja hoigab:

„Oh need sõitjad, need sõitjad! Mine tee neile midagi weel õieti. Teed sa tööd, oled halb, ei tee sa tööd, wihastawad samati. Parem juba wilista kõige peale ja kanna waid napsi eest hoolit. Nii siis teeme seda!”

Tajoob poole pudelitühjaks ja ei mõtle enam ei töö, ei kohuse ega aususe peale.

Tuli südames.

Sakja kirjaniku Fr. Lehne romaani.

8

„Teil on ju mõti, härra metsnik — ruttu — awage uks!“

Juta seisjis just tema kõrval ja nägi, kuidas Geriku käsi lukku awades tasakesi wärises ja kuidas ta oma silmi tema pilgu eest hoidis. Ja ta naeratas oma ette, tänas juhust, mida ta pooleldi otsinud, ja oli üllõmmelik, et see talle soodus olnud.

Mad astusid maija. Tume õhk lõi neile sealt vastu. Gerik lükkas wäitese akna mõlemad pooled laiali lahti, kuna Juta ruumis uudishimulikult ringi waatas.

„On see aga tore!“

„Kas on armulisel preiilil mõni soom wõi käst?“ küsis Gerik.

„Kas wihtm ja kõu warsti möödub? Ma kardan teda alati.“

„Kõu — jah. Oleme juhtunud waid ühe ääre alla. Aga wihtm — sellest näib päris piff sadu saawat, mis meid wõiks siin õhtuni wõi weel kauemini kinni pidada, kui me talle vastu ei taha hakata.“

Neiu lastis pea pisut küljele ja waatas talle otja.

„Oleks see siis nii paha? Sütta on siin ju küllalt.“

Gerik pigistab suu kinni ja hingas raskesti. Pisut aja pärast ütles ta neiu tähendusest möödudes:

„Kõige õigem on, ma lähen ülemmetsniku juure ju toon Teile wihtaknute kui ka paar kõwu saapaid.“

„Ja saate selle juures ise läbi märjaks! Ei, kuni sajab, ei wõta ma seda rüütliteenistust vastu! — Pealegi, miks seisate siis lahthisel läwel? Tulge ometi sisse ja pange uks kinni! Tõmbab!“

Neiu wärises pisut.

Wahetpidamata woolas wihma maha; kõik puuokjad paendusid. Imetaolikt, kosutaw õhk hoowas wäiteseft aknast sisse, mille juures Gerik nüüd seisjis — ja ometi oli tal palaw.

Tema ei wõinud mitte nii wallatult kui Juta selle kohtamise üle naerda — tema, kes enamast wägisti pidi hoidma õitswat neiusuud suudlemast! Ondjus oleks olnud seda õrna neiu sekund aegagi oma rinnal hoida. Tema oli ju ka waid inimene. Inimene täis tugewaid ja kirglist tundeid.

Surutud huulil seisjis ta ja wähtis woola-

waske wihma. Neiu lõbusat olemust ei pannud ta lähelegi. Siis puudutas neiu ta õlga.

„Miks olete nii sõnakahw? Mäite olemat tufane, et peate minu seltsiga leppima,“ ütles ta huuli torru ajades.

Nüüd loitsid ta filmad neiuile vastu ja neiu tabas pill, nii palaw ja kirgline, pea-aegu ahwardaw, et see filmad maha löi. Neiu tundis oma südames wärinat ja aimas seda, mis mehe tegi nii sõnakahwaks ja järskuks.

Ja ta mõtles May v. Sellwigile, kes oleks katjunud seisuforda jultumult kasutada. Kuna see siin — oh, ta oskas Geriku hinge lugeda, nägi wõitlust ta rinnas — ja Gerik jäi wõitjaks. Tummalt seisjis ta, neiu waewalt tähele pannes — ja ihkas ometi nii wäga tema järele...

„Mul on hea mõte, härra metsnik!“ hüüdis neiu rõõmsasti. „Ma teen teed — wõi groffi — kõik on siin ju olemas!“

Ta lükkas eesriide wäitese seinakapi eest kõrwale ja riulikt tulid nähtawale pudel rummi, pudel arakut, karp teed, suhkur ja kõikjugu tassid, taldrekud ja potid; wäitese raudahju kõrwal laual seisjis priinuss ja pudel piiritust.

Juta hakkas juba asjadega asfeldama.

„Palun mitte, armuline preili,“ tähendas Gerik lühidalt. „Mina pean kõige selle eest wastutama.“

Neiu ajas huuled torru.

„Sumal, kui selle homme kõik asemele panneneme! — See pisut teed ja rummi — keegi ei märka seda!“

„Ra siis mitte! Mina ei wõi lubada, et siin vähematti asja tarwitataks.“

„Teie olete wäiklane!“ hüüdis neiu pahaselt.

„Kui Teie kohuseteadmuse ja täpjust selle nimega nimetate, siis pean selle etteheite küll rahulikult vastu wõtma,“ wastas Gerik õlgu kehitates.

Ta awas ukse ja waatas wälja. Wihtm sadas ikka weel wahetpidamata.

Ra neiu tungis tema kõrwale ja waatas wälja.

Ta juuksed puudutasid Geriku põsele; noormees tundis ta noort keha oma lähedal — ja astus ruttu õue, wihma enese palawale otjaesisele sadada lastes.

Juta oli millestki pettunud; ta otse wärises sifemises rahutuses — pifarab kippusid talle filma. Wargelt silmitses ta noort meest. Kui elegantne ja üllas oli ta sale keha kitsas, lühik-

tehes mundris, kui ilmefas ja ilus ta pro-
fiil — —

Nii tõsine oli ta alati — peaaegu rõhutud,
ja ta nägi teda nii hea meelega naerwat! Kas
tal siis tema üle vähematki võimust polnud?

Juta tõstis mõne tooli üfse juure, istus
sellele, pani käed kullasse kofku ja hakkas
laulma:

„Wäljas, kus seisab Sewilla,
elab mu sõbranna Billa,
seal ma tantfir seguidilla,
joogiks on mul manzonilla — —
Igaw olla on üfsinda,
kabekefi parem olla — —“

„Eks ole nii, härra metsnik?“ mõtles neuu
laulu katkestades ja talle nohkivalt otfa waa-
dates. Siis jatkas ta laulu:

„Kui mu armsam oleks siin —
oleks siin — —“

Cerif pööras järsku ja waatas talle wihafelt
otfa. Ta teadis, et neuu teda tahtis ta enefe-
walitfufest wälja kiskuda. Ta kirus ennast ras-
lepäraseks jõledaks, et juhufel patfift kinni ei
wõtnud. Aga ta uhkus keelas teda — ja Juta
oli mõifmatu olemus, kellele teiste piinamine
rõõmu tegi.

„Sõpetage!“ käskis ta käredesti.

„Kui mu armsam oleks siin — oleks siin!“
trallitas neuu ja waatas talle naeratades otfa.

Weri tõufjis Cerikule näkku — ta pööras
neiule pooleldi selja.

„Eksitab Teid minu laul —?“

„Jah!“

„Miks?“

„Arge ometi küfige,“ wastas Cerif surutult.
Nüüd tõufjis neuu ja lähenes talle.

„Miks? Mina tahan seda teada?“

Ta filmad otfifid Ceriku pilku ja hoidfid
nad küttes.

„Miks?“

„Arge piinake mind ometi nii, Juta!“ hüü-
dis noormees.

„Ma ei taha teid piinata, Cerif,“ wastas
neu u pikkamisi.

Cerif filmitfes teda suuril filmil. Usku-
matult, imestades.

„Cerif,“ oli neuu ütelnud, oli nimetanud
ta nime nii õrnasti — ja siis sündis see ometi,
mille wastu ta oli pannud. Ta oli enefe oma
tunnetest wõita lastnud — oli Juta oma rin-
nale kiskunud, ja palawasti seifis ta suu neuu
suul.

„Cerif!“ hõiskas neuu. „Cerif!“

Ja taftistamata lastis ta ennast suudelba,
suudles wastu, ennast ta rinnale, ta käte wahele
surudes, mis teda nii kõwasti ümbritfesid. Dnd-

salt tundis neuu ta nii kaua tagafihoitud ja
nüüd seda palawamini wäljendawat õrnust.

Cerif ei wabastanud teda enam käte wahelt.
Nüüd kuulus ta temale. Dndfas enefeumistufes
seifid nad — ja kui Cerif teda ei suudelnud,
siis suudles Juta teda.

„Juta, kas armastad sa mind?“ küfis Cerif
tafatefi.

„Kas tohifid sa mind muudu suudelba?“

„Sa ei ole minu peale pahane?“

„Ieti küll, seft sa oled nii pikaldane mees,
kes kartufe pärast meid peaaegu oleksid õmest
ilma jätnud!“

„Juta, ma arwafin: lihtne metsnik —“

Nüüd hoidis neuu ta suu kinni.

„Cerif, kui armastatakse, siis ei mõtelda —
waid suudeldakse ainult. Ja sa armastad ometi
mind?“

Sügawa mõistatusliku pilguga waatas neuu
talle silma.

Doowawas fires kiskus Cerif ta oma rin-
nale.

„Ara küfi ometi, fina! Tead seda ju ifegi
selgesti,“ fofistatas Cerif palawasti; „ja piinatifid
mind sellegipärast.“

Ta suudles neuu filmi ja suud.

„Jõle inimene fina! Kas pean sulle siis kaela
langema?“ küfis Juta weetlewa kelmufega.
„Ja nüüd ufun koguni, et olengi seda juba
teinud.“

Nagu kaks last naljatafid ja naersid nad.
Rõõmus ilme selgitas Ceriku muudu nii tõfift
nägu.

„Juta, mu lemmik, mu ainus, magus neuu!“

„Oh fina, üttele seda weel kord! Kui kum-
maline kõlab see sinu suust!“

Nad suudlesid ja kaelustafid üksteift, ja
neu u sai peaaegu tufafeks, kui Cerif nüüd aega
meelde tuletas.

„Kas tahad mind üfki jätta?“ küfis ta.

„Diana jääb sinu juure; siis oled hästi
kaitstud — Diana, kas kuuled, walwa mu arm-
samat,“ ütles ta koerale. „Ma ei wõi find
kaasa wõtta — fiia jääb sa —“

Ja oli, nagu oleks tark koer teda mõiftnud,
seft ta heitis Juta kõrwale sõnakuulelikult maha.

„Ah, Cerif, jää ometi weel — ! Ainult
mõneks minutiks!“

Ta wõttis armsama pea oma käte wahele
ja waatas talle palawal pilgul silma.

„Ei, mu armas! Ara hoia mind kauem
kinni. Tulen ju warsti jälle tagasi!“

Weel surus ta wiimase suudlufe tema suule
ja ruttas siis wälja wihma kätte. Ja Juta
waatas temale järele käfi laiati laotades:

„Cerif!“

Ta ütles Geriku nime õrnasti, sules filmad ja mõtles ta suundlustele.

Kuidas ta Gerikut armastas! Aga mis tuli nüüd? Selle mõtte tõrjus ta kui vastumeelse tagasi. Olemis oli ju nii ilus!

Alles pisut aega enne õhtusööki oli see, kui Gerik oma majale lähenes. Wihma sadas weel ifka, kuigi vähem.

Palja peaga, rätik õlgadel, tuli ema talle wastu, nähtavasti äremuses.

„Gerik — Loori on tulnud! Mõisa piima-manfriga . . .“

See teade heidutas Gerikut väga ja kiskus ta õnneunistustest välja.

„Mis on sündinud?“

„Seda ei tea ma weel. Ta ei räägi, ainult nutab. Mina ei jõua teda rahustada. Hea, et tulid!“

„Ema, kui meie teda ei oleks sinna maija lastanud minna!“

Ta leidis õe ahju kõrwal istumast, nagu kätesse peidetud. Geriku tulekut ja kõnet kuuldes ei waadand ta üleski.

Gerik astus tema juure, mõttis ta kätest kinni ja küsis tungiwalt:

„Loori, mis on sündinud? Miks tulid ja äkki jita, ilma et meile enne oleksid teatanud?“

Loori ei wastanud. Wend kordas oma küsimust, tõstis ta pea lõuast üles ja sundis teda omale otsa waatama.

Murelik nägu waatas talle seal wastu.

„Loori!“

Wärin käis õe kehast läbi.

„Mina — ma olla süüdi Thekla äkilise surma juures,“ kiljatas ta.

„Loori!“

Seituses waatasid ema ja poeg üksteisele otsa, uskudes, et Loori on mõistuse kaotanud.

„Mis ja räägid?!“

„Krahwinna Allwörden ütleb seda ja kihutas mu majast välja!“

Ja jälle raputas teda nutuframp.

Gerik nägi, et õe närimid olid wapunustatud; ta andis emale märku waitida, kuigi sel küsimused silmanähtawalt huultel põlesid.

Ei olnud waja Loorile peale kätta; küll ta juba ise rääkis, kui tal selleks wajadust oli; nüüd pidi ta rahule jätetama!

„Ema, ma usun, klaas surimuri kuluks mulle nüüd ära. Tahan ümber riietuda, sest ma olen ihuni märg. Ja pärast saan küll süüa — piik tee tegi nähjafeks.“

Loori tuli teiste pealekäimisel vähemalt lauda, ehkki ta peale suutäie piima midagi ei jõõnud.

Ja hiljem sai ta oma kartlikkusest jagu ning jutustas; kogeledes, katketes rääkis ta,

mis talle juhtunud. Et talle krahwinna, hoolimata sellest, et ta Ossi päästnud, nood kolebada etteheited teinud, see ei annud talle rahu. Ifka nägewat ta uppunud last oma ees.

Proua Bergeril kulus aega kõige selle taipamiseks.

„Sa tormasid wõõra lapse pärast wette, ilma et oleksid mõelnud oma waelele emale?“

„See oli ju minu kohus.“

„Oma elu mängu panna wõõraste laste eest kellega sul midagi tegemist ei ole? Ei!“

„Ema, need lapsed ei olnud ju mulle wõõrad. Nad olid minu hoolde alla usaldatud ja mulle armsad kui õed ja wend. Kas pidin ma waitse magusa poisi oma silma all lastama uppuda, ilma et ta päästmiseks vähemalt katsetki oleksin teinud, kuna ma ju olen hea ujuja?“

„Sinule wõlgned ta nüüd oma elu eest tänu, see noor krahw Allwörden, krahw Ottokari ainus poeg?“ Proua Maria filmad loitsid ja käed wärisesid. Ta oli väga ärritatud. „Ja nii tasutakse sulle su tegu! Seda wõib Allwördeniteft juba arwata!“

Soiatades pani Gerik oma käe ema kaele. Sest ema oleks enese peaaegu ära annud; õnneks ei olnud Loori ema wiimast ütlust kuulnudki.

Loori wõeti riidest lahti ja asetati woodisje.

„Oh, kui ma magada wõiksin!“ sojistas ta.

Wärsti sules ta filmad ja uinus.

Proua Maria lahkus tasafesi toasti.

Glutoas wajas ta wäsimult toolile.

„Gerik, ma ei saa sellest ifka weel aru — Loori, meie Loori krahwinna poolt kui kurjategija majast välja aetud! Selle eest, et ta ta poja ja pärija päästnud!“ Ta hakkas kolebasti naerma; siis kummardas ta Geriku poole ja sojistas talle äremuses: „Gerik, ja kui ta nüüd ometi oleks surunud, see waitse Ottokar — siis oleks seal weel ainult Cäcilie. — Kas ei ole seda Jumal nii tahtnud? Kas ei tahtanud Loori seal tema tahtnisti?“

Gerik sai pahafeks.

„Ema, sa ei tea, mis räägid! Kui asi nii oleks, siis ei oleks Jumal ka Loorit lastanud waitseft Ottokari päästa. Ja mul on hea meel, et see nii sündis!“

„Gerik — siis oleksid weel waid sina järele olnud!“ jatkas proua Maria oma mõttekäitu. „Meil oleks see maksnud waid ühe sõna — ja tead, kui õnnetu su isa teine abielu on — ja ta oleks sinu rõõmuga oma pojaks tunnustanud. Ja sinu oma õde on nüüd see olnud, kes sinu kindlad, hiilgawad tulewikuwäljawaated on häwitand —“

Noor metsnik kartis peaaegu oma ema, kes istus tufasel näol, kartis ta kombinatjooone,

kartis nüüd seda enam, et ta talle enesele en-
nisti kõrb niisuguste mõtete wari ennast oli näi-
danud: Osi surm oleks talle wististi teed
Juta juure tasandanud —

Kuid häbitundega oli ta selle mõtte tagasi
tõrjunud.

Ta tahtis armsamat mõita ise oma tubli-
dusega ja mitte sellega, et ta oli suur härra!

Ja siis jälle: kas see polnud nõdrameelsus,
et tema kui jaostonnametsnik lootis Juta von
Eggertit omale mõita? Ja ometi tahtis ta
wõimatu teha võimalikuks: Juta armastas teda
ju ja selle peale ta lootis. Oma ainisa tütre
patwele ei wõinud ülenmetsnik wastu panna,
nähes, et tütar ustawalt oma armastatud meest
pooldas. Lapse õnn pidi tal kõigest üle käima.

Cerik Bergeris elas juur idealism — noo-
riise rasketest kogemustest hoolimata. Ta oli
tugew ja lihtne mees, kes looduse keelt oskas,
aga inimliku hinge efitteed olid temale wõõrad.

Balaw igatfus õnne järele elas temas —
ja jessaadid kui ta Juta v. Eggertit näinud,
teadis ta, et see tema õnn oli. Wõitlus tema
eest oli talle nipalju wäärt, et julges elugi
kaalule panna.

18.

Ülenmetsnik v. Eggert oli Cerik Bergeriga
teenistusasjad läbi harutanud ja ütles siis:

„Weel üks küsimus — kas on Teie preili
õde kodus? Urwan, et teda eile nägin — kuid
ta põikas mu eest kõrwale; nägin selgesti, et
ta oli nutnud. Mina ei küsi uudishimu pärast,
Berger! See sünnib kaastunde pärast. Te
teate, kui kõrgesti ma preili Voorist lugu pean.“

Cerik jutustas, mis Voorit rõhuvat ja
millest õde elus iial enam ei armawat üle
saada.

„Olen juba kõik, mis võimalik, teinud, et
ta teised mõtted saaks. Ta on hakanud in-
imesi kartma.“

„Ja hakkab seda weel enam tegema, kui
Teie teda energiliselt ei sunni inimeste hulka
minema. Müts maha wapra neiu eest — nii
mõnigi mees ei oleks talle seda järele teinud!
Broua krahwinna oleks wäärt, —“ ta pomises
mõned arusaamatud sõnad. „Lähemal võima-
lusel awaldan ma Teie preili õele ise oma
inestust. Iga päew peab ta minu Jutaga koos
wiibima; küll see ta oma rõõmsa meelega jälle
rõõmsaks teeb; saatke Voori aga siia!“

Cerik punastas rõõmus; ta oleks heameelega
hea mehe kätt pigistanud.

Seal kisti äkki üks lahti ja Juta tormas
tuppa; ta teadis, et Cerik seal oli, kohkus aga
hästi-mängitud üllatusega tagasi.

„Ja, härra metsnik! Dere hommikust! —
Ma wist efsitan, isa —?“

„Ei mu laps, wastuofsa. Sind me just
wajame; meil on sulle ülesanne — — kuule —“

Ja ta jutustas talle, mis Cerikult kuulnud.
Järelemõttlik ilme libises üle neiu weetlewa
näo. Ta inestatas Voorit — nii tragi ei oleks
tema küll mitte olnud — see näis talle olewat
imelik, arusaamatu. Siis naeratas ta jälle.

„Muidugi, isa. Seda teeme. Voori peab
jälle naerma õppima. Inimesi naerma panna,
seda ma oskan.“

Ta istus isa põlwelele ja suudles teda.

Naerdes wabastas isa enese ta kaelustusest.

„Jah, sina! Kui mul sind ei oleks!“

Cerikus ärkas ometi iselaadi, pigistaw lapse
— kas ei petnud ta seda meest — tema lap-
sega? Need mõtted polnud iial ta peast lahku-
nud. Aga Juta oli eile, mil nad üksteist koh-
tasid, nii magusasti rahustades kõik ta mured
minema wõetlunud ja suudelnud. Tema lähedal
unustas ta kõik, mis teda rõhus.

„Teie lähete nüüd otseteed koju, härra mets-
nik — jah? Siis tulen kohe Teiega ja toon
Voori siia; tema peab juba täna ühes meiega
lõunat sööma — on noored kanad ja spargel.
Ja õhtul sõidutan ma ta ise jälle koju.“

Rõõmsasti kõndis Juta noore metsniku
kõrwal.

Kui nad kewadhajasse metsa jõudsid, kus
neil enam polnud nägijaid, wõttis Juta Ceriku
läe alt kiwi ja waatas talle nohkivalt näkku.

„Cerik — ja ei ole mind täna weel suu-
delnud, sina! Kortse sinu otsaesisel ei näe ma
heameelega.“

Kerge käega tõmbas ta sealt üle. Cerik
kahmas ta käest kiwi ja suudles seda.

„Peaa ma sellega leppima?“ pahandas
neiu. Tõrnilikult wiskus ta tema rinnale ja
otfis ta suud. Cerik silistas ta juukseid ja suud-
les teda wastu; aga raske tõsidus ei lahkunud
Ceriku näost.

„Juta — sinu isa on nii lahke — mina
tarmitan ta headust kurjasti — teen enesele
ettehetteid.“

Tusafelt lõi neiu jalaga wastu maad.

„Kas algad sellega juba jälle? Kas tahad
mu lähikesi, ilusaid tunde oma nurega rikkida?
Ütle sinu talle juba eile. Sul olgu kannatusi.
Kui wanemad seda juba müüd kuuleksid — ja
tead ju, milline ema on — kohe saadetaks su
teisele kohale, nii kaugele, et me üksteist enam
ei näeks! Dotan õnnesilmapiisku, mis peab tu-
lema! Ja kui sina minu juures oled, siis ära
mõtke muule kui olewikule ja minule. Mis küsin
ma homsest?“

Ta trallitas üliõpilaste lauluviisi:

„Kes teab, kas mitte maa
homme ju tuhaks ei saa!
Kui ta waid täna weel peab —
täna on täna — tead!“

Kui osawästi oskas ta Gerikut lohutada ja Gerik pidi sellega leppima, kuigi see ta awameelsele iseloomule raske oli.

Juta armas weetlemus, tema kõneosamus suutis Voori ometi wiimaks nii kaugele saata, et Jutaga ülemmetsnikku majja läks. Jutal oli jesti hea meel nagu lapsel ja naljatades lubas ta Voori õhtul täpselt jälle tagasi tulla.

Mõni päew hiljem, kui Voori jälle Eggertite juures wiibis, sai proua Maria Berger kirja, mille Gerik talle postilt toonud ja mis pealkirja kandis: „Preili Voori Berger Steinfurtti metsnikumaja.“ Käekiri oli talle tuttav ja talle tõsis weri südamesse.

Ruttu awas ta kirja

„Ema, mis sa teed?“ hüüdis Gerik, kes paberi krabinat kuulis ja oma postijaadetustelt üle, waatas: „See kiri on ju Voorile ja mitte sulle.“

„Aga ta tuleb krahw Allwördenilt ja mina tahan teada, mis ta minu tütrele weel tahab!“

Ta luges ja paber wärises ta käes. Selle puna tõusis ta palgele. Pead raputades pomises ta mõned ärewad sõnad:

„Ei, ei, mitte ühelgi tingimusel — see ei lähe!“

Gerik tõusis uudishimulikult.

„Ema, mis on?“

„Tahawad Voorit tagasi. Kohe. Säh, loe ise!“

Ja Gerik luges:

„Mu armas preili!

Õssi on väga haigeks jäänud; tal on kõrge palawik — õnnetuse kurb tagajärg. Ta ahastab ja hüüab wahetpidamata Teid ega falli oma woodi ees peale onu Rüdigeri kedagi — ei mind, ei oma ema ega ka rawitsejannat. Peale selle on ka krahwinna ise ärewuse tagajärjel haige. Arst on tungiwalt soowitanud lapse soowi täita ja Teid tagasi paluda.

Ufsaldades Teie südameheadust, julgen seda palwet awalbada — ehkki Teid minu majas raskesti haawati. Te teate, et see ei sündinud minu tahtel. Õpetage oma päästetöö, olge mu lapsele jälle armas rawitsejanna, ärge laske Õssil selle all kannatada, mis ta ema Teile oma ärewuses on ülekohut teinud!

Olen juba nii suuresti Teie wõlglane, et mul õieti ei tohiks julgust olla Teilt weel midagi paluda — ja ometi palun ma Teid südamest — tulge! Minu ainja poja ternis, mõis

olla elugi on kaalul! Teie omakssed ei pea Teid mististi. Saan Teile olema igawesti tänulik. Telegrafeerige, millal Teid mõine oodata. Teie asjad on alles siin.“

Ja selle all — Cäcilie poolt:

„Armas preili Voori, ah, palun, tulge tagasi. Olen Teieta nii ükspäini. Kui mind pisutki armastate, siis tulge! Ja Õssi hüüab alati: „Voori, mu armas Voori, tulge minu juure! Kõik teised minge ära!“

Teie Teid nii väga armastaw

Sissi.“

Lapselikud sõnad liigutasid Gerikut sügawasti.

„Muidugi mõista sõidab Voori!“

„Ei! Mina ei luba seda!“

„Miks mitte?“

Proua Maria wiiwitas pisut, enne kui wastas:

„Mõtke Voori termisliisele seisukorrale! Kui nõrk ja närwiline, on ta alles. Wõimatu on tal raskesti haige lapse rawitsemist oma peale wõtta. Kas sa sellest aru ei saa?“

„Õieti küll. Ta wajab puhkust aga —“

„Waata,“ kastes ema, „ega sa ometi ei taha, et ta ka ise wõõraste inimeste lapse pärast haigeks ei jää? Nii siis wasta kohe, et Voori haige on ja tal wõimatu on tulla. Kirjuta kohe, Gerik!“ kordas ta!

Gerik waatas emale läbitungiwalt otse.

„Õfustamise jätame Voorile. Ja ma tean, et ta selle kirja peale kohe reisib — minu täielisel nõusolekul.“

„Ei!“ hüüdis proua Berger.

„Ema, ma tunnen sinu õiget põhjust. Sa et ma seda tunnen, ei waata ma Voori termisliise seisukorrale —“

„Gerik, kas siis su õe elu sulle midagi ei maksa?“

„Sellele mõtled sa wähem, ema, kui sellest räägid. Sinu salamõtted seisawad sama selgesti minu ees kui need tähed siin kirjas. Ja selle pärast ütlen ma sulle: iial ei mõtaks ma seda tulu wastu, mis sa mulle salamahsti loodab. Jään lihtsaks metsnikuks Gerik Bergeriks, ja kui sa ka põlwili mind palusid, sina ja see, keda sa nimetad meie isaks.“

Raudne kindlus seisis ta näol.

Ema hakkas kirglikult nutma ja ringutas käsi.

„Gerik, ainult sinu ja su õnne pärast!“

„Mida ma enefele aga iial mõne süü wawal ei taha saawutada. Saa minust ometi aru, ema! Muidu, kui see teistiti tuleks, ei feeldus ma seda nõuda.“

Ta silitas ema walgeid juukseid ja lahmatuid palgeid, ja ta häätel oli pehmem kõla

(Järgneb.)

Mart Saare helitööde kontsert „Estonias“,

tema 45. a. hällipäewa puhul 6. nowembril 1927 a.

6. nowembril korraldab Tallinna Rahwaülikoolide Seltsi segakoor „Estonias“ meie silmapaistwama rahvusliku helilooja Mart Saare helitööde kontserdi. Rahwaülikooli Seltsi segakoor on wõtnud omale eesmärgiks propageerida koduma heliloojaid, kelle loomingus leidub püüdu meie omapärase muusika poole. Nii korraldas minewal aastal noore helilooja T. Wettik'u helitööde kontserdi, millistes töödes leiame suurt püüdu ning huwi meie puhta rahvusmuusika suunas. Nüüd annab kontserdi meie rahvusmuusika stiili aluspanija, selle suurema arendaja—meie rahvusliku muusika stiili isa—Mart Saare helitöödest, tema 45 aasta hällipäewa puhul.

Mart Saar on kahanemata fantaasiaga, suur omapärane talent. Ta on meie muusikat rikastanud paljude suurewärtuslikkude teostega, millel jäädaw wäärtus meie omapärase muusika arenemiseloos. Sellos suunas töötades on ta kõige õnnelikum, kõige produktiivsem olnud. Tema töödes leiame kõige rohkem rahwamuusika omadusi: etnograafilisi, meloodilisi,

rütmilisi ja temaatilisi sugemeid; seal juures on harmoonia wäga omapärane, kus kuuldawale tulewad huwitawad, iseräralised, julged, meie rahwuse helikunstile kõige sobiwamad kõlawärwid.

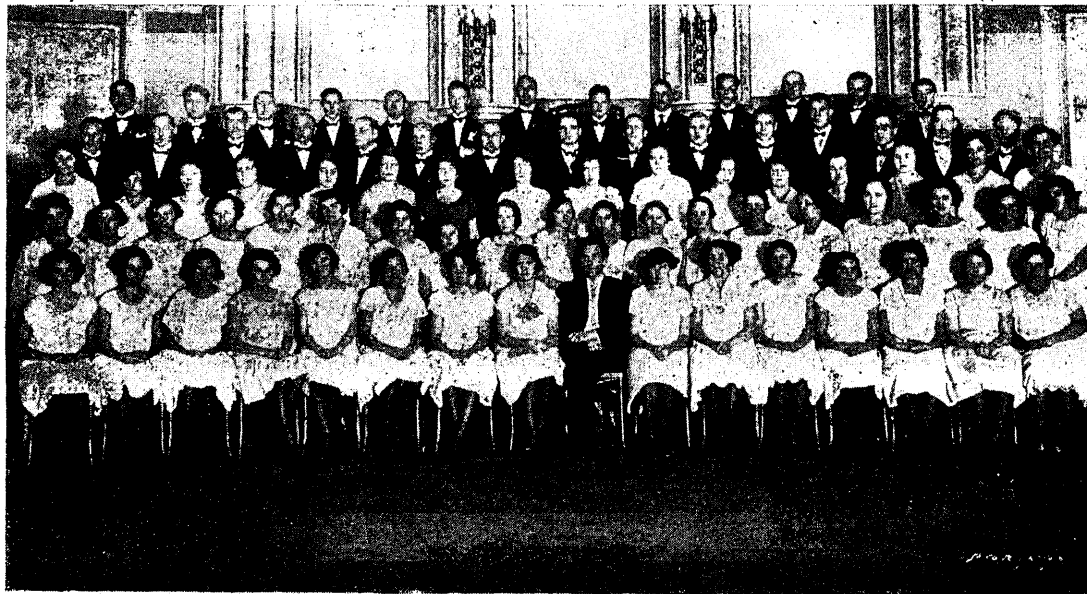
M. Saar on selles stiilis loonud palju omapäraseid töid ja suurel hulgal meie rahwawiisidest annud huwitawa kunstilise wäljatõutuse, neid koori- ning soolauludeks ümber luues, nii homofooniliselt kui polifooniliselt.

Kontserdil esinewad Rahwaülikoolide Seltsi segakoor, helilooja T. Wettik'u juhatusel, kes suur M. Saare austaja ning propageerija, kandes ette Saare uemaid ning huwitawamaid laule. Ka teised paremad laulukoorid on lubanud kaasabi selleks kontserdiks, nii kui „Estonia Muusika Osakond“, „Põhjala“, „Koolinoorsoo Muusika Ühing“ ning lastekoor h-ra Leinus'e juhatusel.

Solistidena esinewad pr. O. Mikk ja h-ra A. Arder, lauldes Saare uemaid soololaule, pr. E. Franz, mängides M. Saare klaweri prelüüde ning prof. A. Topman, kes mängib M. Saare orelikompositsioone.

Mart Saar.

Rahwaülikooli segakoor. Juhatab noor helilooja T. Wettik.

Kirjanik August Kitzberg † 10. X. 27.

Kirjanik August Kitzberg

suri 10 oktoobril kell 1/2 hommikul Tartus abi-kaasa, poja ja arsti juuresolekul ligi 72 aasta vanaduses. Tema terwis oli juba ligi paar aastat halwenemas; ta kannatas rheumatismi käes. Sügisel tabas teda kopsupõletik, millest wabanedes jäi soojatõppe ja nüüd sai uuesti kopsupõletiku, millesse ta ka suri.

A. Kitzbergi surm on Eestile walusaks kaotuseks, sest nii Eesti näitekirjanduse kui ka jutukirjanduse alal oli August Kitzberg üks rahwalikumaist, loetawamaist ja armastatumaist kirjanikkudest, kelle tööd olid täis sädelewat päiksepaistet, lõbusat humoori ja jalustrabawat pilget. Tema „Weli Henn“, tema „Sauna-Antsu oma hobune“, tema „Tuulte pöörises“, „Libahunt“ „Kauka jumal“, „Püwe talus“ ja teised tööd ei ole siamaani weel leidnud wäärilisi wõistlejaid. Ja tema „Tiibuse Jaagu“ ja „Tiibuse Mari“ kirjadele ei wasta ühegi teise Eesti kirjaniku westelood.

August Kitzberg armastas oma kodumaad palawast südamest ja sellepärast on tema töödkil läbipõimitud soojusest ja headusest kodumaa heakäekäigu wastu. Ärgu kustugu siis iial mälestus August Kitzbergist. Puhaku ta rahu Tartu Maarja koguduse surnuaias, kuhu ta 14. oktoobril määratu rahwahulga osawõttel wiimsele puhkusele sängitati.

Kapten **Victor T. Drymmer**, käesolewa kuu algul Tallinnast lahkunud Poola sõjawäe esitaja Eestis, kes asus sellel kohal 1921 a. saadik. Kapten V. T. Drymmer on Wabadusristi I. liigi 3. järgu kawaler.

Kindral-feldmarshal v. **Hindenburg**, Saksa Wabariigi president, Saksa wägedeüle mjuhataja ilmassõjas Tannenbergi lahingu wõitja, Wene II (Samsonowi) armee häwitaja ilmassõja algul, kelle 80. aastast sünnipäewa pühitseti suure pidulikkusega.

Tõtt ja nalja.

Filmiarwustus.

„Rumal idee, ennast wõlgade pärast maha lasta! Siis ei pääseks ma aasta otsa enam püssirohusuitsust wälja!“

Kuulus teadusemees Newton

töötas parajasti oma töötoas, kui üks sõber teda külastama tuli. Kuna teener tulijat aga Newtoni juurde ei lasknud, otsustas ta, sest et lõunatud lähedal, teda oodata. Warsti selle järele toodi lõunasöök kaetud waagnas lauale. Külaline tõstis waagna serwa ja leidis, et selles peitus kúpsetud kana. Tund aega möödus. Newton ei tulnud. Sõber, kel kõht tühi, sõi Newtonile määratud kana näljaks ära, käskis teenril tühja waagna lauale jätta ja Newtonile teise kana kúpsetada. Aga enne kui see walmis sai, astus Newton tuppa, wabandas oma kauast ärajäämist ja jatkas:

„Lubage, et söön enne lõunat, siis räägime — olen wäga näljane.“

Nende sõnadega wõttis ta kaane waagnalt, aga leides selle tühja olemat, pööras ta wõrrasamatult sõbra poole ja ütles:

„Meie õpetlased oleme ometi kummalised mehed! Mul ei olnud tõesti enam meeles, et olen juba lõunastanud.“

Waenu õnnistus.

Doktor Kull oli otsitum arst oma ümbruses. Ta oli järsk mees, ja kes maksta wõis, pidi soolase arwe peale walmis olema. Selle eest unustas ta arwe nii mõnelegi kehvale kirjutamata. Ainult kui keegi teda oli wihastanud, oli ta leppimatu. Seda pidi ka waene kingsepp Jakob nägema, kes talle kord oli liig kitsad saapad teinud. Kui Jakobi naine nurgawoodis oli, aitas doktor Kull ta jälle jalule, aga ta mehele saatis ta arwe, mis 6000 marka suur. Mees sügas kõrwatagust. Aeg oli kehwa ja wilets — kust pidi ta raha wõtma? Ta jäi doktori hea südame peale lootma ja pani arwe sahtlisse. Aga kuu aega hiljem tuli manitsus: kui ei maksa, tuleb kohus. Kingsepp ruttas arsti juurde ja palus kannatada. See sai kurjaks ja ähwardas kohtnpristawiga, kui mees raha kolme päewa jooksul ei tasu.

Murelikult sammus Jakob kodu poole. Teel läks ta rikka Pipramäe aiast mööda. Pipramäe jõi aias parajasti kohwi, suitsetas sigarit ja luges ajalehte.

„Noh,“ mõtles Jakob omas hädas, „rikkal mehel, kel käsi nii hästi käib, oleks ometi võimalik mulle hea kindlustuse wastu 6000 marka laenata,“ ja awas aiawärawa.

Aga Pipramäe oli eksitamise pärast pahastunud, kõneles põhimõtetest ja saatis mehe minema.

Kui aga kingsepp wärawa poole tagasi sammus, ärkas rikkas mehes äkki uudishimu ja ta küsis mehelt, milleks laenu õieti wajawat. See jutustas talle, et arst teda ähwardab kohtusse kaewata. Nüüd olid aga doktor Kull ja Pipramäe kälimehed ning nende wahel walitses waen.

„Mis,“ hüüdis Pipramäe. „see närakas tahab Teile liiga teha? Selle löbu soolan talle sisse. Siin on Teile 6000 marka.“

Rõõmuga ruttas Jakob arsti juurde ja pani talle raha lauale. See pistis raha rahulikult taskusse ja kwitteeris arwe.

„Näete nüüd,“ ütles ta, „et küllalt wõite maksta, kui Teil selleks tahtmine on.“

„See raha pole minu juures kaswanud,“ wastas Jakob, „waid selle laenasin ma.“

Doktor arwas seda luiskamiseks, kuni Jakob temale rahaandja nime nimetas.

„Mis?!“ hüüdis Kull. „See närakas Pipramäe! Tema raha ma ei taha. Sähke, wiige see talle tagasi. Siin on kwitung. Ja nüüd kadugel!“

Kingsepp ei lasknud seda enesele kaks korda ütelda, wõttis raha ja kwitungi ja läks Pipramäe juurde tagasi. See aga ei tahtnud raha oma surmawaenlaselt wastu wõtta, waid andis isegi wõlatunnistuse Jakobile tagasi.

Nii läks kingsepp raha ja kwitungiga koju, õnnelik õnnistusest, mis teiste waen talle toonud.

Noor kaitsewäelane.

Alamohwitser: „Miks tulete kasarmut puhastama ilma luuata? Mis ütleksite, kui sõdur läheks sõtta püssita?“

Noor-sõdur: „Ütleksin, et see mees on ohwitser!“

Definitsioon.

Juku (isale): „Isa, ma pean oma kirjaliku töös tarvitama sõna „traditsioon,“ mis see õieti on?“

„Traditsioon,“ wastab isa elawalt, „on see, mis põlwest põlwe edasi pärandatakse.“

Ja Juku kirjutab oma töös:

„Minu pühapäewa kuub on wanematest pärandatud traditsioon!“

TELLIMISE HINNAD:

Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	1/4 aast. (6 nr.nr.)	Mk. 225.—	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	1/2 „ „ 1750.—	1/8 „ „ 450.—
Üksiknumber	40 mk.;	wäljamaale: 1/1 a. 900 mk.,	1/2 a. 500 mk.	1/8 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—

KUULUTUSTE HINNAD:

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.
Talituse aadress: Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16.

Õigoid seletusi saatsid.

Tallinnast: Karin Awendt, Raimond Alango, Egon Awendt, W. Alango, Arnold Aljas, Tiit Ahwen, Marta Aljas, M. Braun, Fernanda Berg, Paula Benjamin, Ewald Brecher, Dolly, E. Emann, Elmar Grau, Aleksander Gold, Wold, Geering, Harald Johani, And. Janson, N. Jalajas, Ants Kipper, Wlad. Kurnosow, S. Kask, Ralf Kraaw, Emmy Kuldner, Liina Kaasik, T. Kerone, Aug. Kaasik, Milla Jeromin, E. Luuk, Julie Liebeon, Meeta Mõlnik Helmy Michelson, Friedrich Martinson, Martha Martinson, Roman Martinson, Laene Mesak, Mary, N. Mikker, Meralda Meesak, Aliide Piirwald, Hans Reemann, Helene Reemann, Endel Riisk, Ernst Roost, Richard Sisas, A. Simalt, H. Soowares, Rudolf Sarw, August Saller, Dolly Timm, G. Taniberg, H. Taniberg, Joh. Wilberg, Liida Wentsel, J. Weebermann.

Tartust: Willem Dawel, J. Entson, L. Jõul, Joh. Jõul, Ferd. Linask, R. Müller, O. Pedajas, Astrid Ratnik, Silwia Tullf, E. Tabask, Heinrich Tamberg, Aleks. Uibo, H. Saawo.

Walgast: W. Lepik, Nadja Mauer, Arn. Osolin, Peeter Rääbis, J. Utt.

Wõrust: Max Unt.

Pärnust: A. M. Arro, Aug. Jalas, Milda Küng, H. Reimann, S. Reimann, W. Sutt, L. Tugetam.

Wiljandist: E. Neumann, A. Tuuts, Leopold Taar, J. Welka.

Paidost: Erich Michelson, Edith Michelson, A. Michelson, A. Naelapea, Marta Sengbusch, Anita Treumann, Senta Treumann, Paul Wihalem, Hans Wihalem,

Tapalt: H. Beikmann, A. Jantra, E. Luuk, B. Luuk.

Rakwerest: Gerda Grüntal, Harry Kängsepp, Ernst Luik, K. Nakström, L. Pender, Anton Tetlaus, Felix Tenneberg.

Narwast: M. Adosson, A. Kirikmar, A.

Leppik, B. Leppik, Karl Sähk, Jakob Saehk, A. Treiberg, **Wägewalt:** Lya Aumees, W. Ehrman, **Jögewalt:** S. Jürmann, E. Klausson, R. Terasmägi, Ernst Tobber, **Koillast:** A. Eermann, A. Kutpri, **Ristikülast:** Emilie Greets, **Harju Rannamõlsast:** Joh. Hanso, Oskar Kallas, **Sindist:** Joh. Kask, **Sondast:** Ferdinand Oraw, L. Petrow, I. Teder, **Kliust:** L. Hermann, P. Soolman, Artur Tamberg, Maria Tamberg, **Laupalt:** Aug. Haas, **Harkust:** Hans Kann, **Torist:** H. Kiiet, **Hagerist:** Anton Kasendorf, Aug. Kasendorf, J. Ruuhën, **Wiru Nigulast:** E. Krusbart, **Tõrwast:** A. Kirjamägi, G. Kirjamägi, **Tormast:** R. Koppel, **Raasikult:** O. Lipstok, H. Lipstok, **Haapsalust:** K. Jeromin, A. Leemann, **Kuresaarest:** Luise Warest, **Lehtsõest:** Lisanne Wöölmann, **Lollest:** H. Koppel, **Kilnõmmelt:** E. Rossmann, **Raplalt:** D. Tältenhof, **Mõisakülast:** Wold. Leemets, Lydia Tamn, **Abjast:** Elmar Mägi, Endel Mägi, Johann Sakk, Eino Wanker, Miialda Naarits, J. Päri, **Audrust:** H. Pihlap, **Hädameestõest:** Anny Puusaar, **Riisiperest:** R. Pihbeigi, J. Treffner, **Rõngust:** Elmar Pööbu, Hugo Pööbu, **Antlast:** Rud. Solba, Alex. Solba, **Pilistwarest:** T. Sagar, **Nõmmelt:** H. Herodes, K. Rosman, J. Söer, **Sauelt:** E. Sastök, **Tääksist:** Anny Sepp, **W. Maarjast:** M. Tooming, O. Tooming, **Kaagjärwest:** Jõešep Tuwikene, **Elwast:** Lygia Tullf, **Rantkülast:** Joh. Siilem.

Nimeta 1. Teadmata kust: Wolly Peetsu.

Neist wõitsid loosimisel: 1) 1 aastakäik „Romaani“ 1926 a. ilukõites — P. Soolmann, 2) R. Kangro-Pool „Kunst ja moraal“ — W. Ehrmann, Wägewalt; 3) Fr. Tuglas „Hingemaa“ — Ferd. Linask, Tartust, Jaani tän. 59—2.

„Romaani talitus.“

Meesterahwa rätsepa-äri

A. SOONBERG

Tallinnas, Wene tän. 1—14.

:-: Kõnetraat 16-59

Teatan oma austatud tellijatele, et olen Inglismaalt kätte saanud kõik tarwisminewad meesterahwa palitu, ülikonna, fraki, smokingi j. n. e. riided.

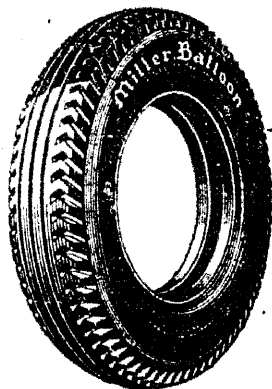
Austusega A. SOONBERG.

Kõik, kes huwitawat, põnewat ja tuumakat lugemismaterjaali ihaldawad, leiawad seda rahwalikult toimetatud ajakirjas

== „ROMAAN“ ==

Miller autokummid

on parimad ja wastupidavamad meie teedel.

Miller
balloon (madalsurve)
autokummid :

730x130
28x4,40
29x4,40
31x4,40
28x4,75
29x4,75
30x4,75
31x4,95
30x5,00
31x5,00
28x5,25
29x5,25
30x5,25
31x5,25

jne. jne.

Miller
Cord (kõrgesurve)
autokummid :

26x3	30x5
28x3	33x5
30x3	35x5
28x3 ^{1/2}	32x6
30x3 ^{1/2}	700x80
32x3 ^{1/2}	710x90
31x4	760x90
32x4	765x105
33x4	815x105
34x4	820x120
32x4 ^{1/2}	880x120
33x4 ^{1/2}	920x120
34x4 ^{1/2}	895x135
	935x135

Miller
Cord Raskeveo
autokummid:

30x3 ^{1/2}
32x4
32x4 ^{1/2}
33x4 ^{1/2}
34x4 ^{1/2}
30x5
33x5
34x5
35x5
32x6
36x6
34x7
38x7
36x8

jne. jne.

Omnihusitele ja veoautodele

Heinr. Lagus

Tallinnas, MÜüriwahe tän. nr. 16, Eesti Laenupanka majas, uks B.

Telefon 12-53.

Alates 1. märtsist s. a. ilmub Tallinnas uus suur poliitiline, majandusline ja kirjandusline **päevaleht**

RAHVA SÕNA

Suurte rahvahulkade, maa ja linna demokraatlikkude kihtide häälekandja.

Huuvitavam ja värskem leht Eestis.

Telegrammid, päevauudised, korrespondentsid. Kirjasaatjate võrk Eestis, kaastöölised välismaal.

Peale poliitiliste artiklite — põnevad uudisjutud, teravad vested, huvitavad päevakajad, tõsised kirjanduse, kunsti ja teatri arvustused, spordi teated, kohtukoja sündmused jne. Igas numbris sütitavad nalja. — Põnev romaan.

Peatoimetajad **A. Rei** ja **E. Jonas.**

Kes tellinud pole, telligu viibimata. Tellides odavam päevaleht.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ja oma agendid. Tellimise hind: 1 aastaks — 1.000.—, 1/2 aastaks — 530.—, 3 kuuks — 280.—, 1 kuuks. — 110. marka.

Mõndke maksuta proovinumbraid! Kes kõrd „RAHVA SÕNA“ lugenud, jääb kindlasti tema alaliseks lugejaks.

Tallinna aadress: Tallinn, Suur Brokasmägi 4. Tel. 27-68, 3-81 ja 19-23.